

Jõelähtme Vallavolikogu otsuse „Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskirja kinnitamine“ seletuskiri

1. Põhjendused kaitse alla võtmise eesmärkide vastavuse kohta kaitse alla võtmise eeldustele

1.1. Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise eeldustest

1.1.1. LKS § 7 lg 1 kohaselt on loodusobjekti kaitse alla võtmise eelduseks selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus.

Nähtuvalt LKS §-ist 43, on looduskaitse eesmärk kohaliku omavalitsuse tasandil piirkonna looduse eripära, kultuuri, asustust ja maakasutust esindavate väärtuslike maastike või nende üksikelementide kaitse ja kasutamise tingimuste määramine kohaliku omavalitsuse poolt.

Riigikohus on 30.05.2019 haldusajal nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktides 8 ja 9 selgitanud: „*Loodusobjekti kaitse alla võtmise üldised eeldused on sätestatud LKS § 7 lg-s 1. ... Tegu ei ole kumulatiivse loeteluga, objekti saab kaitse alla võtta ka siis, kui esineb üks või mõni neist eeldustest. Seejuures on muude eelduste kõrval asjakohaseks kaalutluseks ka objekti ohustatus. ... Looduskaitse eelõu 279 SE (2004) seletuskirjas on selgitatud, et maastike ja nende üksikute elementide kaitse alla võtmine kohalikul tasandil võimaldab väärtustada alasid ja paiku, mille riiklik kaitsmine pole hädavajalik ja mis ei pruugi olla otseselt klassikalise looduskaitse või muinsuskaitse objektid. Näiteks on toodud kultuurmaastikud koos piirkonnale omase asustusviisi, arhitektuuri, põllumajandustavade, teedevõrgu ja looduslike elementidega või üksikud maastikuelemendid, mis kogu Eestit arvestades ei pruugi olla silmapaistvad, kuid on kohalikul tasandil olulised kas kultuuriajaloolises, esteetilisest või mistahes muus mõttes (lk 30). Eeltoodu põhjal saab järeldada, et kohaliku tasandi ja riikliku tasandi looduskaitse eesmärgid ei ole ühesugused. Objekti kohaliku kaitse alla võtmiseks ei pea ära näitama selle väärtuslikkust üle-eestilises või veelgi laiemas kontekstis. Asjakohasteks kaalutlusteks võivad olla ka loodusobjekti olulisus kogukonnale, puhkemajanduslik potentsiaal jms. Kohalikul omavalitsusel on loodusobjekti kaitse alla võtmise üle otsustades ulatuslik kaalutlusruum, mille sisustamisel tuleb arvestada ka kaitsmise vastu rääkivate huvidega. Mida mõjusamad on kaitsmise vastu rääkivad seisukohad, seda kaalukam peab olema piirkondlik huvi objekti kaitsmise vastu. Kui objekt tahetakse võtta kohaliku kaitse alla, on vaja kontrollida, kas esinevad LKS § 7 lg-s 1 nimetatud eeldused. Neid eeldusi tuleb sisustada kohaliku tasandi looduskaitse eesmärges silmas pidades.*“

1.1.2. Seonduvalt LKS § 7 lg-s 1 sätestatud loodusobjekti kaitse alla võtmise eelduste esinemisega Ruu küla lähiümbruse maa-ala juures omavad tähtsust keskkonnaekspertide järgmised seisukohad.

1.1.2.1. Keskkonnaekspert A.Tõnissoni poolt 2016.a. koostatud ekspertiisi „Kohaliku tähtsusega Ruu maastikukaitseala. Vajadus ja põhjendus.“ lehekülgedel 15 ja 16 on märgitud: „*1. Objekti ohustatus. Ruu luitestiku lõunapoolsemat (ja ilmekamat) osa võib ohustada kaevandamine, vastav loamenetlus ja vaidlused selle üle on kestnud juba ligi 10 aastat. Kohaliku omavalitsuse ja kogukonna seisukohalt on kaevandus selge oht (mis siis, et riiklik*

huvi võib olla teine). Kui luitestik jääks jätkuvalt RMK majandamisele ei ole luitestikule ohtu näha. Kuna ala kasutamine puhkajate poolt pigem kasvab, on oht ka prahistamise kasvuks.

2. Haruldus. Ruu luitestiku alal ei ole erilisi, riikliku kaaluga kaitseväärtusi, mis puudutab liike ja kooslusi. Luitestik pinnavormina on omapärane ja ilmekas, ja kuigi Jõelähtme vallas on mitmeid luitestikke, jäävad need madalamale (on nooremad) ning ei ole Ruuga võrreldava kompaktsusega. Luitestike (või ka liigestatud pinnamoega liivikute) pindala ja osakaal Eestis on niivõrd marginaalne, et iga luitestik on väärtus omaette.

3. Tüüpilisus. Oma põhiplaanilt ei ole Ruu luitestik tüüpiline, seega on ta pigem eriline.

4. Teaduslik väärtus. Suurim väärtus on luitestikul, mille detailsem uurimine võimaldaks selgitada mere taandumist ja rannajoone transformatsiooni Kodusoo klindilahes.

5. Ajaloolis-kultuuriline väärtus. Keskmisel tasemel.

6. Esteetiline väärtus. Pigem üle keskmise. Läbitav ja hästi vaadeldav mets, vaheldusrikkad rajad, head seenekohad – see kõik teeb Ruu metsa väärtuslikuks ja nn ökosüsteemi teenuste seisukohalt on ala olulisem kui „keskmise“ mets.

7. Rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Otseselt ei eeldata, et kohalik omavalitsus seda kriteeriumi täidaks. Siiski jääb Ruu kaitsealale u 12 ha Natura elupaiksid (9010*), mis moodustab kaitsealast u 5%. Põhjalikuma inventuuri järel võib selliste (eriti 2180) elupaikade osakaal kasvada oluliselt. Mitmed hiljuti moodustatud riiklikud kaitsealad on selles valguses hoopis väiksema Natura-koosluste osakaaluga (näiteks Nabala LKA – 15%).“

Samuti selgub A. Tõnissoni 2016 aasta ekspertiisist, et kuna vaatlusalune Ruu metsaosa on püsinud (riigimetsa piires) ilma suuremate raieteta (metskond on arvestanud nii Natura 2000 variala kui metsapiirkonna hilisema kaitse alla võtmisega), siis on mitmed eraldised põlismetsa-ilmelised.

1.1.2.2. Tallinna Ülikooli vanemteaduri A.Kondi 25.06.2017 tööst „Arvamus ruu maastikukaitseala vajaduse ja tähtsuse kohta“ nähtuvad järgmised seisukohad: „Ruu luitestik on Jõelähtme valla ilmselgelt kõige väärtuslikum looduskompleks, mis ei kuulu riikliku looduskaitse alla. Valdavalt palumetsaga kaetud kuni kümne meetri kõrguste vallide ja nendevaheliste soostunud nõgudega maastik on ühtlasi teravaks kontrastiks ümbritsevatele Harju lavamaa paeplatoodele, kus valitsevad õhukese kvaternaari setetest pinnakatte ja õhukeste paepealsete muldadega tasandikud. ... Tegemist on maastikuliselt eripalgelise ja vaheldusriikka loodusliku kompleksiga, mis on Harjuma rohevõrgustiku keskseks tugialaks Jõelähtme valla territooriumil. See on tiheda inimasustusega Põhja-Eestis väga tähtis asjaolu. See on ühtlasi ka oluline puhkeala nii lähiümbruse inimestele kui ka tervikuna kogu Eestile. Taoliste alade olemasolu on meie riigi üks suuremaid rikkusi. ... Kavandatav Jägala lubjakivikarjäär hävitaks jäädavalt enam kui kolmandiku Ruu luitestiku kõige vanemast, reljeefsemast ja väärtuslikumast osast, sest see jääks otseselt karjääri territooriumile.“

1.1.2.3. Keskkonnaekspert A.Tõnissoni poolt 2020.a. koostatud töö „Ruu luitestiku väärtus ja puhkemajanduslik perspektiiv“ leheküljel 3 on toodud esile: „Ruu luitestik, mille kohaliku kaitse alla võtmist Jõelähtme vald menetleb, on ainuke koht Harjumaal, kus esineb Läänemere paleogeograafilise eelkäija - Antsülusjärve - luiteid. Ligi 8000 aasta eest tekkinud Ruu luitestik on maakerke tulemusena jäänud merest suhteliselt kaugemale ja kerkinud kõrgemale, kui nooremad (Litoriina- ja Limneamere perioodi) luitestikud. Kuna nooremaid luitestikke esineb meil märgatavalt rohkem, praktiliselt kogu rannavööndi ulatuses, võib vanemaid luitestike lugeda haruldasteks. Luitestikud (ja liivikud laiemalt) on kahanevad maastikutüübid, juurde tekib neid minimaalselt (vaid mere naabruses lahtise liiva olemasolu korral).

Sisemaa luitestikud, mis reeglina on kaetud männimetsaga, on kõrgeima puhkemajandusliku potentsiaaliga - seda kinnitavad mitmed rekreatsiooni eeldusi käsitletud uuringud. Luitestikes valdav palumets on inimesele hästi läbitav ja luitemaastik hästi vaadeldav – seetõttu on sellise metsa kasutamine seene- ja marjakohana (laiemalt puhkealana) olulisem, kui tavapärase metsakasutus. Tallinna lähedus vaid tõstab Ruu luitestiku potentsiaali puhkekohana.

Orienteerujad on pidanud Ruu maastikke väga väärtuslikuks. Praktilised kõik Jõelähtme vallas asuvad kuivemad ja reljeefsemad metsa-alad on orienteerumises kasutusel, nende alade tähtsus kasvab koos Tallinna linnastu kasvu ja luitestike kahanemisega (kaevandused, tee-ehitus).

Ruu luitestiku asukoht – vana ja uue Narva maantee vahel, hästi ligipääsetavas (ja samas hästi suletavas) kohas võimaldab siia kavandada matkaradasid, mida Tallinna lähipiirkonnas pole kunagi liiga palju. Olemasolev parkla Narva maanteel tähistaks selliste radade ühte loogilist algus- või lõpp-punkti.

Lubjakivi kaevandamine Jägala maardla idapoolsemas osas tähendaks, et piirkonna puhkemajanduslik potentsiaal ei realiseeru täiel määral. Kuigi ka karjääridest saab (aastate möödudes) kujundada atraktiivse puhkeala, oleks Ruu luitestiku kõige ilmekama osa kadumine siiski kahetsusväärne.“

1.1.3. Võttes kokku käesoleva seletuskirja punktis 1.1. toodut, märgib Jõelähtme Vallavolikogu, et Ruu küla lähiümbruse juures esinevad järgmised kaitse alla võtmise eeldused:

- a) Ruu küla lähiümbruse metsastunud luidete ohustatus tulenevalt kavandatavast ehituslubjakivi kaevandamisest;
- b) Ruu küla lähiümbruse metsastunud luidete haruldus Jõelähtme valla üldises kontekstis;
- c) Ruu küla lähiümbruse metsastunud luidete tüüpilisus Ruu küla kontekstis;
- d) Ruu küla lähiümbruse metsastunud luidete teaduslik väärtus;
- e) Ruu küla lähiümbruse metsastunud luidete esteetiline väärtus.

1.2. Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise eesmärkidest

1.2.1. Riigikohus on 30.05.2019 haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 12.3. selgitanud: „*Kolleegium leiab, et Ruu luitestiku kui kohalikul tasandil väärtusliku maastiku kaitse vajadus koosmõjus puhke- ja virgestusvõimaluste säilitamise vajadusega on asjakohaseks põhjenduseks, et moodustada kohalik kaitseala. Seejuures on LKS § 7 lg 1 kohaselt lubatav tugineda ka sellele, et luitestikku ohustavad alal kavandatavad tegevused, sh kaevandamine“.*

1.2.2. Pidades silmas Riigikohtu viimati tsiteeritud suunist märgib Jõelähtme Vallavolikogu seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega järgmist.

1.2.2.1. Kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ üheks kaitse alla võtmise eesmärgiks on Ruu küla lähiümbruse väärtusliku maastiku ja selle üksikelementide kaitse.

Ruu küla lähiümbruse luitestikku koosmõjus kasvava metsaga ohustavad mitmed erinevad tegevused. Selliste tegevustena tuleks eelkõige nimetada võimalikku ohustatust seonduvalt kaevandamisega, võimalikku ohustatust tulenevalt ulatuslikumatest lageraietest või

turberaietest, võimalikku ohustatust seonduvalt kaitse alla võetavas piirkonnas mootorsõidukite ja/või jalgratastega intensiivsest liiklemisest ja/või rohkearvulise osavõtjaskonnaga massiürituste korraldamisest. Seejuures on Ruu küla lähiümbruse luitestiku ja sellel kasvava metsa näol tegemist Jõelähtme valla kui terviku kontekstis haruldase, kuid Ruu lähiümbruse seisukohalt tüüpilise maastikuga.

1.2.2.2. Kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise eesmärgiks on samuti virgestusvõimaluste säilitamine ja parandamine.

Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võetav Ruu küla lähiümbrus pakub inimestele väga häid võimalusi looduses viibimiseks, puhkamiseks, puhta õhu hingamiseks. Võttes arvesse tänapäevast kiiret elutempot ja keskkonna saastatust, on väga oluline luua inimestele võimalused puhtas looduses viibimiseks. Kaberla oja muudab seejuures maastikku vaheldusrikkamaks ja huvitavamaks.

Samuti on Ruu küla lähiümbrusel head eeldused selle piirkonna kasutamiseks sportimiseks. Vaheldusrikas maastik pakub häid võimalusi näiteks orienteerumiseks ja jalgrattaga sõitmiseks.

1.3. Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmise vastavusest kaitse alla võtmise eeldustele

1.3.1. Kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise eesmärk – kaitsta Ruu küla lähiümbruse väärtuslikku maastikku ja selle üksikelemente – on kooskõlas LKS § 7 lg-s 1 sätestatud järgmiste loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldustega:

- a.) loodusobjekti ohustatus – Ruu küla lähiümbrust ohustab eelkõige kaevandamine, aga ohtudeks on näiteks ka intensiivne metsa majandamine,
- b.) loodusobjekti haruldus – Ruu küla lähiümbruse metsastunud luited on kogu Jõelähtme valla kontekstis haruldased ja
- c.) loodusobjekti tüüpilisus – Ruu küla lähiümbruse kontekstis on metsastunud luited tüüpilised.

1.3.2. Kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise eesmärk – virgestusvõimaluste säilitamine ja parandamine – on kooskõlas LKS § 7 lg-s 1 sätestatud loodusobjekti esteetilise väärtuse kui loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldusega.

1.3.3. Olukorras, kus loodusobjekti säilimist võib ohustada kaevandamine ja/või intensiivne metsamajandamine ning tegemist on esteetiliselt väärtusliku maastikuga, mis kogu Jõelähtme valla kontekstis on haruldane, kuid Ruu küla lähiümbruse jaoks tüüpiline, on põhjendatud kõnealuse loodusobjekti kaitse alla võtmine LKS § 7 lg 1 mõttes.

Täiendavalt olgu märgitud, et kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmine on ka kooskõlas looduskaitse eesmärgiga kohaliku omavalitsuse tasandil LKS §-i 43 mõttes. Nähtuvalt LKS §-ist 43 on looduskaitse eesmärgiks kohaliku omavalitsuse tasandil piirkonna looduse eripära, kultuuri, asustust ja maakasutust esindavate väärtuslike maastike või nende üksikelementide kaitse ja kasutamise tingimuste määramine kohaliku omavalitsuse poolt. Käesoleval juhul soovib Jõelähtme Vallavolikogu võtta kohaliku kaitse alla Ruu küla lähiümbruse väärtusliku maastiku, määrates selle kasutamise tingimused.

2. Põhjendused Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise otstarbekuse kohta

Seonduvalt kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise otstarbekusega omavad Jõelähtme Vallavolikogu arvates eelkõige tähtsust järgmised kaalutlused.

2.1. Kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise kasuks rääkivad argumendid

Kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise kasuks räägivad

- a.) selle loodusobjekti ohustatus võimaliku kaevandamise ja/või intensiivse metsa majandamise läbi;
- b.) Ruu loodusobjekti, eelkõige luitemaastiku koosmõjus sellel kasvava metsaga, haruldus Jõelähtme valla kui terviku kontekstis;
- c.) Ruu loodusobjekti, eelkõige luitemaastiku koosmõjus sellel kasvava metsaga, tüüpilisus Ruu lähiümbruse kontekstis;
- d.) Ruu loodusobjekti kõrge esteetiline väärtus ning sobilikkus puhkamiseks, sportimiseks ja looduses viibimiseks.

2.2. Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise vastu rääkivad argumendid

Otsustamaks kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise otstarbekuse küsimust, tuleb teisalt kaaluda, millist kaalu omab huvi kaevandada Ruu küla lähiümbruses ehituslubjakivi. Ehituslubjakivi kaevandamise huvi kaalumisel tuleks silmas pidada nii Eesti Vabariigi huvi lubjakivi kaevandamise vastu Ruu küla lähiümbruses kui ka OÜ Vao Paas huvi lubjakivi kaevandamise vastu.

Eesti Geoloogiateenistuse poolt 2018.a. koostatud dokumendi „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“¹ leheküljel 8 on märgitu: „Lubjakivimaardlaid on Harjumaal 16 (seisuga 31.12.2017), nendest riigi jaoks on eriti olulised Harku, Vao, Maardu ja Jägala maardla, kus tööstuslikult kasuliku kihi moodustab valdavalt Vao kihistu kõrgemargiline ehituslubjakivi. See kivim on väga hea kvaliteediga ehituskivi ning kõlblik II ja III klassi ehituskillustiku tootmiseks. Kuna kõige suurem nõudlus ehituslubjakivi järele on Tallinnas ja selle lähiümbruses, siis on uurimistöös hinnatud varustuskindlust eraldi nii Tallinnast lääne kui ka ida poole jäävatel aladel, et välistada lubjakivikillustiku vedu läbi linna. Eespool nimetatud Harjumaal tähtsamates lubjakivimaardlates olevate mäeeraldiste kaevandatav varu on praegu kriitilises seisus ning varu jätkub vaid kolmeks kuni kaheksaks aastaks. Seetõttu on vajalik laiendada kaevandamisalasiid Vao kihistu levikualal, kus katendi paksus on üldjuhul vähem kui viis meetrit, seega eelkõige kihistu avamusaladel, kus kvaternaarisetete paksus on väike. Ehituslubjakiviga varustuskindluse tagamiseks aastani 2030 ja pikemas perspektiivis aastani 2050 on uurimistöös aruandes tehtud ettepanek laiendada maksimaalselt kaevandamisvõimalusi Harku ja Maardu maardlas ning nende maardlate lähiümbruses. Samuti on vajalik avada karjäärid Jägala maardlas ning teha geoloogiline uuring Paldiski perspektiivsel alal“.

¹ Dokument „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ on kättesaadav internetileheküljelt <https://www.egt.ee/et/eesmargid-tegevused/maapoueressursside-otsingud-ja-uuringud/projektid/harju-ehitusmaavarad>

Ojaveere maaüksus, mis asub loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ maa-alal, paikneb samaaegselt ka Jägala lubjakivimaardla territooriumil. Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 on OÜ-le Vao Paas väljastatud kaevandamisluba Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandamiseks. Jöelähtme vald on Keskkonnaameti 29.11.2019 korralduse nr. 1-3/19/2311 vaidlustanud kohtus ning kohus menetleb seda vaidlust haldusasja nr. 3-19-2448 raames.

2.3. Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise kasuks ja vastu rääkivate argumentide kaalumine

On ilmne, et samaaegselt ei saa esineda olukordasid, kus

- a.) Ruu küla lähiümbrus ning sealhulgas Ojaveere maaüksus on võetud kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla johtuvalt metsastunud luidetest ning kaitse-eeskiri keelab kaitse alla võetud Ruu küla lähiümbruse maa-alal maavara kaevandamise ja
- b.) OÜ Vao Paas kaevandab Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi, mis asub metsastunud luidete all.

Seetõttu tuleb otsustada, kas eelistada Ojaveere maaüksusel asuvate metsastunud luidete säilimist ehituslubjakivi kaevandamisele samal maaüksusel või eelistada Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamist samal maaüksusel asuvate metsastunud luidete säilimisele.

Jöelähtme Vallavolikogu on seisukohal, et argumendid, mis räägivad Ruu külalähiümbruse ja sealhulgas Ojaveere maaüksuse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise kasuks, on kaalukamad, kui need argumendid, mis räägivad Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandamise kasuks. Viimatist seisukohta põhjendab Jöelähtme Vallavolikogu järgmiste argumentidega.

2.3.1. Puudub kindlus selles, et Ojaveere maaüksusel on võimalik alustada ehituslubjakivi kaevandamist

2.3.1.1. Riigikohus on 15.10.2013 haldusasjas nr. 3-3-1-35-13 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 19 selgitanud: „*MaaPS § 34 ei näe kaevandamisloa andmisest keeldumise alusena ette vastuolu planeeringuga. Seetõttu on kolleegium seisukohal, et kaevandamist välistav planeering ei muuda kaevandamisluba õigusvastaseks, ega pea vajalikuks korrata selles osas kohtute põhjendusi. Kaevandamisluba ei anna reservatsioonideta õigust kaevandamiseks. Kaevandamisluba ei asenda muid kaevandamiseks vajalikke haldusakte. Juhul kui kaevandamine on vastuolus õigusaktidega, tuleb vastuolu enne kaevandamistegevusega alustamist kõrvaldada.*“

Seega ainuüksi kaevandamisloa väljastamisest OÜ-le Vao Paas ei piisa selleks, et OÜ-l Vao Paas oleks võimalik alustada Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamisega. Selleks, et Ojaveere maaüksusel oleks võimalik ehituslubjakivi kaevandamisega alustada, peavad OÜ-l Vao Paas olema ka kõik muud vajalikud load, Ojaveere maaüksuse sihtotstarbeks peab olema mäetööstusmaa ning Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamist peavad võimaldama kehtivad planeeringud.

2.3.1.2. On oluline, et Jöelähtme valla üldplaneering ei näe ette Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandamist. Sellele asjaolule on juhtinud tähelepanu ka Riigikohus 15.10.2013 haldusasjas nr. 3-3-1-35-13 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 18: „*Jöelähtme valla üldplaneeringu kohaselt paikneb vaidlusalusel alal kaitsemets, kus lageraielangi laius ei tohi ületada 30 m ja pindala 2 ha (planeeringu seletuskirja lk 67). Üldplaneeringu seletuskiri tugineb selle kehtestamise ajal kehtinud metsaseadusele (MS), mille § 29 lg-st 3 tulenes*

kaitsemetsa puhul selline piirang. Alates 1. jaanuarist 2007 kehtiva MS § 80 lg 1 kohaselt kehtivad enne uue seaduse jõustumist kehtinud metsaseaduse alusel kaitsemetsa kategooriasse kuulunud uuristus- ja tuuleohtlike alade, loolade ja survealade põhjaveega alade ning muinsuskaitse objektide piirides jääva metsa majandamise piirangud 2008. aasta 1. jaanuarini. Samas sätestab ka uue metsaseaduse § 29 lg 11 lageraie piirangud. Nii uue kui ka vana metsaseaduse kohaselt ei ole maavara kaevandamise eesmärgil raie puhul tegemist mitte lageraie, vaid raadamisega (kehtiv MS § 32, varem MS § 34). Kui aga lageraie on piiratud suhteliselt väiksele alale, on planeeringut muutmata seda enam välistatud ulatuslik raadamine. Hoolimata muutunud seadusest ei saa kolleegiumi hinnangul ainuüksi seetõttu, et üldplaneering kasutab vananenud mõistet "kaitsemets", väita, et nüüdseks puuduvad vastaval alal igasugused piirangud. Üldplaneering on siiani kehtiv ning kaevandamiseks on seda vaja muuta.“

Seega ilmneb Riigikohtu poolt 15.10.2013 haldusasjas nr. 3-3-1-35-13 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktist 18, et Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamine on vastuolus Jõelähtme valla üldplaneeringuga ning Ojaveere maaüksusel karjääri avamiseks on tarvilik Jõelähtme valla üldplaneeringu muutmine. Jõelähtme Vallavolikogul puudub valmisolek Jõelähtme valla üldplaneeringu muutmiseks viisil, kus Ojaveere maaüksusel lubatakse lubjakivi kaevandamist.

2.3.1.3. Samuti omab tähendust, et Jõelähtme valla kehtiva üldplaneeringu seletuskirja leheküljel 40 punkti 9.1. kohaselt on detailplaneerimiskohustusega aladeks vallas muuhulgas hajaasustusalale planeeritavad uued tootmisüksused. Sellise uue tootmisüksusena käsitleb Jõelähtme Vallavolikogu ka võib-olla tulevikus rajatavat lubjakivikarjääri Ojaveere maaüksusel. Teiste sõnadega, selleks, et oleks võimalik Ojaveere maaüksusele lubjakivikarjääri rajamine, peab olema kehtestatud lubjakivi karjääri rajamist ette nägev detailplaneering. Sellise detailplaneeringu menetlemist ei ole isegi mitte algatatud, rääkimata detailplaneeringu kehtestamisest.

Riigikohus on 04.03.2014 haldusasjas nr. 3-3-1-96-13 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 25 selgitanud, et „tulenevalt kohaliku omavalitsuse ulatuslikust diskretsioonist planeerimismenetluses ei saa isik õiguspärase ootuse põhimõttele tuginedes eeldada, et planeerimismenetluse eelmised etapid läbinud detailplaneering ka igal juhul kehtestatakse“. Seda enam – olukorras, kus Ojaveere maaüksusele lubjakivi kaevanduse rajamist ette nägeva detailplaneeringu menetlemist ei ole isegi mitte algatatud – ei saa OÜ Vao Paas, millisele Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 on antud kaevandamisloa lubjakivi kaevandamiseks Ojaveere maaüksusel, eeldada, et kindlasti kehtestatakse tulevikus Ojaveere maaüksusele detailplaneeringu rajamist võimaldav detailplaneering.

2.3.1.4. Riigikohus on 18.10.2016 haldusasjas nr. 3-3-1-31-16 tehtud kohtuotsuses analüüsinud olukorda, kus kohalik omavalitsus ei väielnud kaevandamisloa väljastamisele vastu, kuid peale kaevandamisloa väljastamist keeldus muutmast kohaliku omavalitsuse üldplaneeringut viisil, mis võimaldaks kaevandamist. Just sellises kontekstis on Riigikohus 18.10.2016 haldusasjas nr. 3-3-1-31-16 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 24 toonitanud: „Kaevandamisele takistuste seadmine kaevandamisloa menetluse järel riivab kaevandamisloa saanud ettevõtja ettevõtlusvabadust ja kulutab mh kohtumenetlusele ebamõistlikult riigi ja KOV üksuse ressursse. Tegemist on vastuolulise halduspraktikaga, mis planeerimismenetluses kahandab KOV üksuse kaalutusõigust asjassepuutuva lõppotsuse tegemisel (vt ka Riigikohtu halduskolleegiumi 3. märtsi 2015. a otsus asjas nr 3-3-1-82-14, p 22).“

Riigikohus on 26.05.2020 põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr. 5-20-2 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 28 leidnud, et Riigikohtu lahendi nr. 3-3-1-31-16 motiveeriva osa punktide 22-29 järeldused on laiendatavad ka olukordadele, kus omavalitsusüksus on kaevandamisloa väljastamisele vastu vaielnud, „*kuid luba on tema vastuseisust hoolimata antud Vabariigi Valitsuse nõusolekul MaaPS § 55 lõike 4 alusel*“.

Siiski tuleb Jõelähtme Vallavolikogu arvates eristada olukordasid, a.) kus kohalik omavalitsus kaevandamisloa väljastamise taotluse menetluse kestel ühtegi vastuväidet kaevandamisloa väljastamisele esitanud ei ole ning b.) kus kohalik omavalitsus on kaevandamisloa väljastamise taotluse menetluse kestel aktiivselt avaldanud seisukohtasid kaevandamisloa väljastamise vastu. Leiame, et juhul, kui kohalik omavalitsus on kaevandamisloa väljastamise taotluse menetluse vältel aktiivselt olnud kaevandamisloa väljastamise vastu, siis ei saa kohalikule omavalitsusele heita ette vastuolulist halduspraktikat. Vastuolulise halduspraktika etteheite ära langemine võib aga omakorda suurendada kohaliku omavalitsuse kaalutusõiguse ulatust, otsustamaks planeeringu muutmise küsimust, mis on tõstatunud kaevandamisloa väljastamise tulemusena.

Samuti on oluline silmas pidada, et Riigikohtu 26.05.2020 põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr. 5-20-2 tehtud kohtuotsuses on lähtutud eeldusest, et on olemas nõuetekohane Vabariigi Valitsuse nõusolek kaevandamisloa väljastamiseks. Riigikohtu kõnealuse lahendi motiveeriva osa punktist 34 ilmneb: „*Omavalitsusüksuse vastuseisu korral tuleb üldjuhul keelduda loa andmisest (MaaPS § 55 lõige 2 p 11). Kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus kaevandamisloa andmisega, võib Keskkonnaamet kaevandamisloa taotleja ettepanekul küsida loa andmiseks nõusolekut Vabariigi Valitsuselt. Vabariigi Valitsus annab nõusoleku, kui selleks on ülekaalukas riigi huvi (MaaPS § 55 lõige 4).*“ Juhul, kui Vabariigi Valitsuse nõuetekohane nõusolek kaevandamisloa väljastamiseks puudub, kuid sellele vaatamata Keskkonnaamet kaevandamisloa väljastab, siis tuleb ka seda asjaolu arvestada kohaliku omavalitsuse kaalutusõiguse ulatuse hindamisel, otsustamaks planeeringu muutmise küsimust, mis on tõstatunud kaevandamisloa väljastamise tulemusena.

2.3.1.5. Jõelähtme Vallavolikogu lähtumist kaalutluse, et puudub kindlus ehituslubjakivi kaevandamise võimalikkuses Ojaveere maaüksusel, asjakohasust toetab kohtupraktika.

Nii on Tartu Ringkonnakohus 19.06.2013 haldusasjas nr. 3-11-174 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 12 leidnud: „*Ekslik on ka kaebaja seisukoht, et vastuargumente ala kaitse alla võtmisele ei ole kaalutud. Akti põhjenduste lk 6-7 analüüsitakse kaebaja huvide riivet, ning leitakse, et kuna kaebajale ei ole antud veel kaevandamisluba ega vee erikasutusluba, ning kuna viimase saamiseks tuleb läbi viia keskkonnamõju hindamise menetlus, siis ei ole Ess-soo loodusväärtusi arvestades võimalik kindlalt väita, et kaebaja erikasutusloa saab (tl 10p-11). Seega on kaalumise tulemusena leitud, et kaebaja poolt kaevandamise tegelik teostumine ei ole tõenäoline. Vastavalt ei saa põhjendatuks pidada ka kaebaja etteheidet, et kaalutud ei ole majanduslikke argumente kaevandamise kasuks ja kaevandamise võimalikku positiivset mõju vallale, kuna selles olukorras luges vald kaevandamiseni jõudmise vähetõenäoliseks.*“

Samuti on Tallinna Ringkonnakohus 08.10.2009 haldusasjas nr. 3-07-1525 tehtud kohtuotsuses pidanud lubatavaks loodusobjekti kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmist ka olukorras, kus eelnevalt oli väljastatud kaevandamisluba samal loodusobjektile maavara kaevandamiseks.

2.3.1.6. Ka on oluline, et Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa alusel Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandamisega alustamiseks on lisaks Jõelähtme valla üldplaneeringu muutmisele ning kaevanduse rajamist ette nägeva detailplaneeringu kehtestamisele tarvilik ka Ojaveere maaüksuse sihtotstarbe muutmine. Käesoleval ajal on Ojaveere maaüksuse sihtotstarbeks maatulundusmaa, kuid kaevanduse rajamine eeldab mäetööstusmaa sihtotstarbe olemasolu.

MaaKatS § 18² lg-s 4 on sätestatud, et katastriüksusele, millele on välja antud maavara kaevandamise luba, määratakse kaevandamisloast tulenev mäetööstusmaa või turbatööstusmaa sihtotstarve.

Riigikohus on 26.05.2020 põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr. 5-20-2 tehtud kohtuotsuse punktides 29, 33 ja 34 seondult MaaKatS § 18² lg-ga 4 selgitanud: „*Kolleegium leiab MaaKatS § 18² lõike 4 seletuskirja, Riigikogu arvamuse ja Jõelähtme Vallavolikogu seisukohtade valguses, et sätte eesmärgiks võib pidada seda, et ülekaalukates riiklikes huvides õiguspäraselt antud kaevandamisloa alusel saaks mõistliku ajaga ja täiendava asjaajamiseta asuda kaevandama õigel ajal ja õiges kohas, tagades seeläbi maavarade kui rahvusliku rikkuse säästliku kasutamise (PS § 5). Samuti on selle eesmärk kaevandamisloa omanikust ettevõtja ettevõtlusvabaduse kaitse, kuigi kaevandamisloa taotlejal ei ole õigustatud ootust luba saada (Riigikohtu halduskolleegiumi 30. mai 2019. a otsus asjas nr 3-17-563/70, p 11.2), kuna ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda, et ta saaks kasutada maavara kui rahvuslikku rikkust oma ettevõtluse huvides (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 16. detsembri 2013. a otsus asjas nr 3-4-1-27-13, p 44; Riigikohtu halduskolleegiumi 9. oktoobri 2019. a otsus asjas nr 3-17-796/39, p 16). ... MaaKatS § 18² lõike 4 põhiseaduspärasuse juures on kolleegiumi hinnangul olulisim, et peamise negatiivse mõju omavalitsusüksuse planeerimisautonoomiale põhjustab riigi poolt kaevandamisloa andmine, mitte seadusega omavalitsusüksustele pandud kohustus muuta seejärel vastavalt katastriüksuse sihtotstarvet. ... Kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus kaevandamisloa andmisega, võib Keskkonnaamet kaevandamisloa taotleja ettepanekul küsida loa andmiseks nõusolekut Vabariigi Valitsuselt. Vabariigi Valitsus annab nõusoleku, kui selleks on ülekaalukas riigi huvi (MaaPS § 55 lõige 4). Omavalitsusüksusel on õigus vaidlustada nii Vabariigi Valitsuse nõusolek kui ka lõplik luba halduskohtus, kes kontrollib lisaks menetlusnormide järgimisele ka nõusoleku ja/või loa sisulist õiguspärasust, sh kas määratlemata õigusmõisted sisustati korrektselt ning järgiti kaalutusreegleid riigi ja omavalitsusüksuse huvide kaalumisel. Kui sellises menetluses on kaevandamisluba õiguspäraselt antud, siis pole enam alust pidada selle põhjal katastriüksuse sihtotstarbe muutmise kohustust ülemääraseks planeerimisautonoomiasse sekkumiseks.“*

Käesoleval juhul omab tähendust, et Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa andmiseks ajakohane ja asjakohane Vabariigi Valitsuse nõusolek puudus. Vabariigi Valitsus on 29.07.2010 andnud nõusoleku üksnes sellele kaevandamisloale, mille väljastamiseks andis Keskkonnaamet 09.06.2011 korralduse nr. 1-15/11/431 ja mille Riigikohus 15.10.2013 haldusasjas nr. 3-3-1-35-13 tehtud kohtuotsusega tühistas. Sellises olukorras ning võttes seejuures samuti arvesse Jõelähtme valla järjepidevat vastuseisu kaevandamisloa väljastamisele lubjakivi kaevandamiseks Ojaveere maaüksusel ja OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa vaidlustamist kohtus, leiab Jõelähtme Vallavolikogu, et Jõelähtme valla kaalutusõigus Ojaveere maaüksuse sihtotstarbe muutmise üle otsustamisel ei ole redutseeritud antud juhul nullini.

Samuti on Keskkonnaamet nõustunud sellega, et Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise korral, kui seejuures keelatakse maavara kaevandamine, ei ole võimalik OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa alusel Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandada. Näiteks nähtub Keskkonnaameti 29.11.2019 korralduse nr. 1-3/19/2311 leheküljelt 8 punktist 2.1.6.: „*Seega peab kaevandamistegevus toimuma kooskõlas kehtiva õigusega, muuhulgas ei tohi kaevandamistegevus minna vastuollu kehtivate planeeringute ega kavandatava kohaliku kaitseala moodustamisel selle kaitse eeskirjaga*“. Samasisulisele seisukohale on astunud kõnealuse korralduse leheküljel 12 punktis 2.2.6.

2.3.1.7. Samuti tuleb silmas pidada, et Jõelähtme vald on Keskkonnaameti 29.11.2019 korralduse nr. 1-3/19/2311, millega on OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisluba, vaidlustanud Tallinna Halduskohtus.

2.3.1.8. Seega leiab Jõelähtme Vallavolikogu käesoleva seletuskirja punktis 2.3.1. toodud kokku võttes, et kuivõrd

- a.) Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandamine on vastuolus Jõelähtme valla üldplaneeringuga,
- b.) puudub detailplaneering, mis näeks ette Ojaveere maaüksusele kaevanduse rajamise,
- c.) Jõelähtme vald on olnud vastu OÜ-le Vão Paas kaevandamisloa väljastamisele lubjakivi kaevandamiseks Ojaveere maaüksusel,
- d.) puudub ajakohane ning asjakohane Vabariigi Valitsuse nõusolek, milles oleks kaalutud kõiki olulisi asjaolusid seondvalt OÜ-le Vão Paas kaevandamisloa väljastamisega. Kindlasti on üheks selliseks oluliseks asjaoluks Jõelähtme valla poolt algatatud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetlus;
- e.) Ojaveere maaüksuse praeguse sihtotstarve ei võimalda sellele maaüksusele kaevanduse rajamist ning
- f.) Jõelähtme vald on Keskkonnaameti 29.11.2019 korralduse nr. 1-3/19/2311, millega on OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisluba, vaidlustanud Tallinna Halduskohtus, siis ei ole sugugi kindel, et Ojaveere maaüksusel oleks õiguslikult võimalik alustada ehituslubjakivi kaevandamist.

Seondvalt Jõelähtme valla üldplaneeringu ja kaevandamist ette nägeva detailplaneeringuga tuleb samuti silmas pidada, et Ojaveere maaüksus paikneb rohevõrgustiku tuumalal T8. Harju maakonnaplaneeringu 2030+ seletuskirja leheküljel 49 on seondvalt rohevõrgustikuga märgitud järgmist: “*Käesolev planeering seab rohelise võrgustiku tuumaladele ja koridoridele üldised kasutustingimused, mis peavad tagama rohelise võrgustiku toimimise.*

1. Rohelise võrgustiku alal kavandatavate planeeringute, kavade jne puhul tuleb igal juhul arvestada seda, et roheline võrgustik jääks toimima.

2. Maakonna tasandil on vajalik säilitada/parandada rohelise võrgustiku funktsioneerimist ja sidusust. Sidususe säilitamisel on keskne roll rohekoridoridel. Eriti kriitiline on Tallinna lähiala rohelise võrgustiku sidususe säilitamine ja parandamine.

3. Võrgustiku funktsioneerimiseks ei tohi looduslike alade osatähtsus tuumalas langeda alla 90%.

...

10. Tuumaladele ja koridoridele on üldjuhul vastunäidustatud teatud taristute (kiirteed, prügilad, jäätmeoidlad ja teised kõrge keskkonnariskiga objektid) rajamine. Juhul, kui uute taristute rajamine on vältimatu, tuleb planeeringu käigus hoolikalt valida rajatiste asukohta

ning läbi viia keskkonnamõju hindamine ning vajadusel rakendada leevendavaid meetmeid (nt ökoduktid).“²

Olgu siinjuures märgitud, et vastavalt Harju maakonnaplaneeringu 2030+ joonisele 3 „Ruumilised väärtused“ asub Ojaveere maaüksus Tallinna lähiala rohelises võrgustikus.³

Võttes arvesse Harju maakonnaplaneeringu 2030+ eelnevalt tsiteeritud põhimõtteid, oleks ka õiguslikult keeruline muuta Jõelähtme valla üldplaneeringut viisil, kus Tallinna lähiala rohelises võrgustikus ning tuumalal T8 paikneva Ojaveere maaüksuses osas nähakse ette kaevanduse rajamine.

Samuti ilmneb Keskkonnaameti 14.01.2020 vastusest teabenõudele nr. 2-6/20/10-2, et seisuga 13.01.2020 ei olnud OÜ Vao Paas taotlenud Keskkonnaametilt veeluba ega õhusaasteluba seondvalt Jägala lubjakivimaardla Jägala lubjakivikarjääris Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandamisega. Puudub kindlus selles, et veeluba ja õhusaasteluba Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandamiseks OÜ-le Vao Paas kindlasti väljastatakse.

2.3.2. Ehituslubjakivi varustuskindluse problemaatikast

Kriitiliselt tuleb suhtuda väidetesse selle kohta, nagu oleks Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine vastuolus riiklike huvide ja vajadustega Jägala lubjakivimaardlas oleva lubjakivi kasutusse võtmiseks. Üksikasjalikumalt soovib Jõelähtme Vallavolikogu märkida järgmist.

2.3.2.1. Riigikontrolli aruande „Ehitusmaavarade kaevandamise riiklik korraldamine“⁴ leheküljel 1 on lõppjärelendusena märgitud: „Riigikontrolli hinnangul ei ole ehitusmaavarade kaevandamine korraldatud jätkusuutlikult, sest pole kehtestatud aastaseid kasutusmäärasid, uute karjäärade avamine lähtub eelkõige ettevõtjate huvist ning järelevalve kaevandamise üle on puudulik. Ehitusmaavarade kaevandamine ei ole keskkonna- ega inimsõbralik, sest karjäärade avamine pole riiklikult koordineeritud, elanike huvide ja looduskeskkonnaga arvestatakse vähe ning vanu karjääre enamasti ei korrastata. Paljud ettevõtted on ehitusmaavarasid kaevandanud lubatust suuremas mahus.“

Tõigale, et Riigikontrolli poolt nimetatud kitsaskohad on jätkuvalt aktuaalsed, viitavad

- a.) dokumendi „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ leheküljel 9 osas 5 „Maapõue kasutuse korraldus esile toodu“: „Maapõue valdkonnaga seotud riigi huvid peavad olema selgelt defineeritud, et tagada kõigi asjassepuutuvate institutsioonide valdkondlik kompetents piisaval tasemel ja juhtida valdkonda, tuginedes asjakohastele põhimõtetele.“⁵;
- b.) dokumendi „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ seletuskirja leheküljel 6 avaldatud järgmine seisukoht: „Selgepiirilisel on määratlemata riigi ülesanded

² Harju maakonnaplaneeringu 2030+ seletuskiri on kättesaadav internetileheküljelt

<https://maakonnaplaneering.ee/documents/2845826/19256713/Seletuskiri+-+Harju+maakonnaplaneering+2030-.pdf/c23d2594-f172-4927-b98d-ae0591436ebb>

³ Harju maakonnaplaneeringu 2030+ joonis 3 „Ruumilised väärtused“ on kättesaadav internetileheküljelt <https://maakonnaplaneering.ee/documents/2845826/19256713/Joonis+3.+Ruumilised+v%C3%A4%C3%A4rtused.pdf/07d27440-3e00-45ee-aa80-92009bd63ceb>

⁴ Riigikontrolli aruanne „Ehitusmaavarade kaevandamise riiklik korraldamine“ on kättesaadav internetileheküljelt <http://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Audituaruanded/tabid/206/Audit/2091/language/et-EE/Default.aspx>

⁵ Dokument „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ on kättesaadav internetileheküljelt https://www.envir.ee/sites/default/files/mpp_2050_kujundatud.pdf

*maapõue, sh maavarade uurimisel ja kasutamisel ning analüüsimata, kas nende täitmiseks on riigis olemas vajalikud struktuurid ja kas ülesannete täitmine toimub praegu kõige asjakohasemates struktuurides.*⁶

Asjaolule, et maavarade kaevandamine on ettevõtja kasuks kaldu ning riigi huvid on jäänud määratlemata ja kohaliku tasandi huvid kaitseta, viitab ka Eesti Geoloogiateenistuse poolt koostatud töö „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ leheküljel 181 sisalduv ekspert Jan Johanson'i järgmine ettepanek: „Maapõueseaduse kohaselt korraldab mäetöid kompetentsust omav isik. Täna võib kompetentsust osta, läbi mille on ehitusmaavarade turule vaba ligipääs väga paljudel ebakompetentsetel kaevandajatel. Tuleks taastada majandustegevuse registri registreering, mis tooks tagasi läbipaistvuse. Nõutud pädevusega ettevõtte isik tuleks registreerida töötajate registris ja isikule tuleks maksta igakuiselt vähemalt mäeinseneri keskmist töötasu, mille järelevalvet teostab MTA. See aitab ühtlasi vältida ilma tegeliku plaanita karjääride tegemist, mis jäävad seisma ning kujundavad negatiivselt ühiskondlikku meelsust. Ka Harjumaal võib mitmeid selliseid „õnnekütte“ täna juba näha.“⁷

Seega ilmneb Riigikontrolli aruandest „Ehitusmaavarade kaevandamise riiklik korraldamine“, dokumendist „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ ja selle seletuskirjast ning Eesti Geoloogiateenistuse poolt koostatud tööst „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“, et riigi huvi maapõue valdkonnas on selgepiiriliselt määratlemata ning maavarade kaevandamine lähtub jätkuvalt eelkõige ettevõtja huvist.

2.3.2.2. Väidete, mis seonduvad ehituslubjakivi halva varustuskindlusega Harju maakonnas, tõsiseltvõetavuse seavad kahtluse alla olulised probleemid maavarade varustuskindluse mõiste määratlemisel ja sisustamisel. Selles kontekstis omab olulist tähtsust Eesti Geoloogiateenistuse töö „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“⁸, Skepast&Puhkim OÜ poolt koostatud dokument „Rail Balticu ehitamiseks vajalike ehitusmaavarade varustuskindluse uuring. Uuringu kokkuvõte“⁹ ja Tallinna Tehnikaülikooli töö „Eesti Energia kaevanduse lubjakivi killustiku ning tuha tehniline sobivus ja majanduslik põhjendatus Rail Baltic muldkeha ja kõrvalteede alusmaterjalina või stabiliseerimiseks. Lõpparuanne“¹⁰.

2.3.2.2.1. Eesti Geoloogiateenistuse tööst „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ nähtuvad järgmised olulised seisukohad:

⁶ Dokumendi „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ seletuskiri on kättesaadav internetileheküljelt

https://www.envir.ee/sites/default/files/mpp_2050_seletuskiri_kujundatud.pdf

⁷ Eesti Geoloogiateenistuse töö „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ on kättesaadav internetileheküljelt <https://www.egt.ee/et/eesmargid-tegevused/maapoueressursside-otsingud-ja-uuringud/projektid/harju-ehitusmaavarad>

⁸ Eesti Geoloogiateenistuse töö „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ on kättesaadav internetileheküljelt <https://www.egt.ee/et/eesmargid-tegevused/maapoueressursside-otsingud-ja-uuringud/projektid/harju-ehitusmaavarad>

⁹ Skepast&Puhkim OÜ poolt koostatud dokument „Rail Balticu ehitamiseks vajalike ehitusmaavarade varustuskindluse uuring. Uuringu kokkuvõte“ on kättesaadav internetileheküljelt

http://railbaltic.info/images/meta/2017_0043_RB_ehitusmaavarade_uuringu_kokkuvotefinal.pdf

¹⁰ Tallinna Tehnikaülikooli töö „Eesti Energia kaevanduse lubjakivi killustiku ning tuha tehniline sobivus ja majanduslik põhjendatus Rail Baltic muldkeha ja kõrvalteede alusmaterjalina või stabiliseerimiseks. Lõpparuanne“ on kättesaadav internetileheküljelt <https://www.energia.ee/-/doc/8457332/pdf/lopparuanne.pdf>

- a.) töö leheküljelt 12 ilmneb: „Eestis kaevandatud ehitusmaavarade kasutamise kohta riigil ametlik teave puudub, kuna Statistikaametis neid andmeid ei käsitleta. ... Aruandes esitatud Harjumaa ehituslubjakivi varustuskindluse ülevaade põhineb maavarasid moodustava kasuliku kihi litostratigraafiliste üksuste – (geoloogiliste) kihistute levikul ja kivimite omadustel. Kuna ehitusmaavara toodete ja tootmisohje vastavuse hindamise ja tõendamise (sertifitseerimise) andmed esitatakse ehitusmaavaradest saadud toodangu kohta ja mitte loodusliku ehitusmaavara kohta, siis käesolevas aruandes tehtud varustuskindluse ülevaade ei põhine sertifikaatidel, vaid maavara kui kivimi või setendi kvaliteedi näitajatel, mille alusel on ehitusmaavara maardlate nimistus arvele võetud. Seega on sertifikaatide registrites nimetatud tooteid raske seostada konkreetse geoloogilise kihistu lubjakiviga, sest sageli toodetakse killustikku korruga kahest või enamast kihistust, muutes killustikus ühe või teise kihistu kivimite osakaalu vastavalt vajadusele. Kuna ehituslubjakivi tööstuslikul purustamisel saadud toodangu (killustiku) omadused sõltuvad otseselt kivimi purustamisprotsessist, siis väljastatakse teedehitusel kasutamiseks mõeldud paekivikillustiku sertifikaadid valmistoodangu analüüside alusel“;
- b.) töö leheküljel 13 on selgitatud: „Maardlate nimistu andmete alusel on aruandes tehtud varustuskindluse prognoos mäeeraldistes arvel oleva kaevandatava varu põhjal, võttes aluseks viimase viie aasta jooksul kaevandatud keskmised ehitusmaavara mahud. Kuid maavaravarude koondbilansis arvel oleva aktiivse varu järgi varustuskindluse arvutust tehtud ei ole, sest mitmetel kaitsealadel ja kaitsealuste objektide piiranguvööndites paiknevat aktiivset varu ei ole ümber hinnanud passiivseks kehtivate õigusaktide kohaselt (Nabala lubjakivimaardla, Kuusalu liivamaardla jt) ja seetõttu oleks saadud varustuskindlus avalikkusele desinformeeriv, näidates kaevandamiseks sobivat varu tegelikkusest suuremana“;
- c.) töö leheküljel 161 on märgitud: „Ehitusmaavaradega varustuskindluse prognoosimine aastateks 2019–2030 ja pikema perspektiiviga kuni 2050 on küllalt raske ülesanne, sest puuduvad andmed eelnevatel aastatel kasutatud ehitusmaavarade koguste kohta ja samuti ei ole ametlikku prognoosi ehitusmaavarade kogu vajaduse pikema perspektiivi kohta“;
- d.) töö lehekülgedel 182-183 on Eesti Geoloogiateenistus teinud ettepanekud seonduvalt ehitusmaavarade varustuskindluse temaatikaga, märkides muuhulgas järgmist:
- „1) „Statistikaamet peab pidama arvestust kasutatud ehitusmaavarade üle (praegu riigil andmed puuduvad).
- 2) Riik peab paremini prognoosima ehitusmaavarade kasutamise vajadust nii lühemas kui ka pikemas perspektiivis (aastani 2050).
- ...
- 4) Maardlate nimistus arvel olev aktiivne tarbevaru tuleb viia vastavusse MaaPSist tuleneva aktiivse tarbevaru mõistega (lühendatult): aT geoloogilise uurituse detailsus võimaldab saada maavaravarude kaevandamiseks ja kasutamiseks vajalikud andmed ning selle varu kaevandamine ja kasutamine ei ole õigusaktide kohaselt keelatud. Praegu ei ole võimalik teha maardlate nimistus arvel oleva aT järgi varustuskindluse analüüsi, kuna arvel on suures koguses aktiivset varu, mida ei ole võimalik õigusaktidest tulenevalt kaevandada (Nabala maardla, osa Vão ja Kuusalu maardlast jt). Nendele aladele esitatud taotlusi ei võeta menetlusse. ... Maardlate nimistus arvel oleva ehitusmaavara kvaliteedinäitajate järgi ei saa hinnata selle maavara kasutamise võimalusi teedehituses, sest need näitajad ei ole vastavuses maanteedega ja raudteede ehitus- ning remonditööde jaoks kehtestatud nõuetega. Eriti tungiv vajadus on arvele võetud ehitusliiva ja -kruusa varu ümberhindamiseks.

8) *Maavaradega varustuskindluse arvutus tuleb viia vastavusse riigi tegelike vajadustega (sellele on juhtinud tähelepanu nii KOVid kui ka ettevõtjad).*“

2.3.2.2.2. Skepast&Puhkim OÜ poolt koostatud dokumendist „Rail Balticu ehitamiseks vajalike ehitusmaavarade varustuskindluse uuring. Uuringu kokkuvõte“ nähtuvad seonduvalt ehitusmaavarade varustuskindlusega järgmised olulised tõigad:

- a.) dokumendi leheküljel 5 on toodud Rail Balticu raudteetrassi tüüpkonstruktsiooni läbilõige, millest ilmneb, et raudteekonstruktsioon koosneb rööbaste ja liiprite all paiknevast raudteeballatist, muldkeha kaitsekihhist ja muldkehast;
- b.) dokumendi leheküljel 6 on märgitud, et raudteeballasti graniitkillustik tuleb importida, kuivõrd Rail Balticu ehitamise ajaks Eestis tõenäoliselt graniidikaevandust avada ei jõuta;
- c.) dokumendi leheküljelt 6 nähtub: „*Rail Balticu raudteega ja sellega kaasneva infrastruktuuri rajamiseks vajamineva materjali mahte on hinnatud eelprojekti tööversiooni järgi. Kuna käesoleva uuringu tegemise ajaks ei ole kogu eelprojekt valmis, on kasutatud olemasolevat informatsiooni ja puuduolevate materjali mahtude hindamisel on teadaolevaid koguseid hinnatud olemasoleva teabe põhjal*“;
- d.) dokumendi leheküljel 10 on selgitatud, et Harju maakonna ehituslubjakivi „*tavapärased kaevandamismahud on sedavõrd suured, et Rail Balticu ehitusmahud mõjutavad varustuskindlust marginaalselt*“.

2.3.2.2.3. Tallinna Tehnikaülikooli töö „Eesti Energia kaevanduse lubjakivi killustiku ning tuha tehniline sobivus ja majanduslik põhjendus Rail Baltic muldkeha ja kõrvalteede alusmaterjalina või stabiliseerimiseks. Lõpparuanne“ leheküljelt 17 ilmneb: „*Käesoleva töö lõppjärelendusena leiti, et põlevkivi rikastusprotsessi tulemusena saadud lubjakivikillustik fr 0/90 mm on sobilik kasutamiseks RB raudteetrassi muldkeha ehitamiseks järgides peatükis 3.7.6 esitatud nõudeid. Muldkehase (ing. sub-grade) paigaldatavaks sobilikuks materjaliks on lubjakivikillustiku fr 0/90 mm ja kvartslüiva segu suhtes 70/30%. Alternatiiviks on kasutada ka EVS-EN 13285 järgset terakoostise kategooriale GV vastavat sidumata segu killustikufraktsioonidest fr 0/90 ja fr 4/63 mm (orienteeruvad suhted vastavalt 60 ja 25%) ning kvartslüivast, mille osakaal on 15%. Tuleb siiski rõhutada, et põlevkivi rikastusprotsessil saadava lubjakivikillustiku kasutus ei lahenda täielikult RB trassi ehituseks vajaminevate materjalide vajadust, kuid leevendab probleemi. Lubjakivikillustiku fr 0/90 mm baasil tehtava seguga on võimalik asendada muldkeha ehitamiseks vajaminevat liiva või kruusa vähendades nende vajaminevat hulka, kuid see ei asenda nõudlust kõrgekvaliteedilise killustiku järele.*“

2.3.2.3. Samuti tuleb Jõelähtme Vallavolikogu arvates silmas pidada, et on avaldatud arvamusi, mille kohaselt ehituslubjakivi varustuskindlusega Harju probleeme ei esine.

Ramboll Eesti AS-i poolt 2014 teostatud uuringu „Ehitusmaavarade varustuskindluse uuring Maanteeameti objektidel“ leheküljelt 19 ilmneb, et Harju maakonnas ammenduvad ehituslubjakivi varud olemasolevate kaevandamislubadega karjäärides umbes 20 aasta pärast. Samuti on uuringu leheküljel 19 viidatud tõikadele, et lubjakivi ja dolikivi maht põhimaanteede suurobjektidel ei ole suur. Pigem võivat tee-ehituses varustuskindlusega tekkida probleeme liiva ja kruusa osas.¹¹

¹¹ Ramboll Eesti AS-i poolt koostatud uuring „Ehitusmaavarade varustuskindluse uuring Maanteeameti objektidel“ on kättesaadav internetileheküljelt https://www.mnt.ee/sites/default/files/survey/2014_0038_ehitusmaavarad-mnt2.pdf

Samuti on Keskkonnaministeerium ajakirjanduse vahendusel avaldanud, et Eestis on ehitusmaavarade varustuskindlus tagatud ning ehitusmaavara jätkub ka eesseisvate suurte taristuobjektide tarbeks. Portaalil ärileht.ee 08.03.2016 avaldatud artiklist „Ministeerium ei nõustu maanteeameti väidetega maavarade lõppemise kohta“ nähtub: „„Detailsemalt uuritud ehitusmaavarad jätkub Eestis kaugelt üle sajandi ning geoloogina ma kinnitan, et viimastel aastatel pole aastakümneid kasutusel olnud ehitusmaavarade omadused ega lasumistingimused muutunud!“ kommenteeris keskkonnaminister Marko Pomerants Maanteeameti prognoosi, et alates 2020. aastast hakkab Eestis puudu tulema teede- ja infrastruktuuriobjektide ehitamiseks vajalikest maavaradest. Keskkonnaregistris on arvel piisavas koguses ehitusmaavarad ja seda ka Maanteeameti järgmise kümne aasta prognoosi arvesse võttes. Registrisse on kantud 249 miljonit kuupmeetrit lubja-dolokivi, 66 miljonit kuupmeetrit kruusa ja 333 miljonit kuupmeetrit liiva, mis on kaevandamiseks vajalikul tasemel uuritud ja osaliselt kaevandamiseks antud. Lisaks on samaväärses või suuremas koguses teadaolevat, kuid täiendavat uurimist vajavat varu. Kui ehitusmaavaradega varustatus hinnata maakonniti, võttes aluseks välja antud kaevandamisload ja Maanteeameti prognoosi ehitusmaavarade vajaduse kohta 2016-2025, on varustatus erinevate ehitusmaavaradega piirkonniti tõesti erinev. See on tingitud Eesti geoloogilisest ehitusest ning asustihedusest, kuid mingit kriisi saabumas ei ole. Varustatus on tagatud ka mitme suurobjekti nagu näiteks Rail Balticu ja Kose-Mäo teelõigu samaaegsel ehitamisel, sest tuginedes Maanteeameti varu vajaduse prognoosile aastani 2025, ei ole ette näha teede ehitamiseks kasutatava maavara koguse märgatavat suurenemist. Võrreldes varasema perioodiga, on tendents pigem vastupidine.“¹²

2.3.2.4. Seega leiab Jõelähtme Vallavolikogu käesoleva seletuskirja punktis 2.3.2. toodut kokku võttes, et väited ehituslubjakivi ebapiisava varustuskindlustuse kohta Harju maakonnas on spekulatiivsed, kuna puuduvad statistika ehituslubjakivi kui ehitusmaterjali tegeliku kasutamise koguste kohta ning ametlik prognoos ehituslubjakivi kui ehitusmaterjali kasutamise vajaduse kohta tulevikus. Siinjuures on oluline, et lubjakivist ehitusmaterjalide tootmisel kasutatakse samaaegselt sageli erineva tugevusega ehituslubjakivi. Ka seetõttu on arutlused teatud tugevusega ehituslubjakivi jätkuvuse või mittejätkuvuse osas oletuslikud.

Puutuvalt väidetega ehituslubjakivi varustuskindluse kohta Harju maakonnas tuleb kriitiliselt suhtuda ka Maanteeameti väidetesse selle kohta, millised on Maanteeameti põhja regiooni ehitus- ja remonditööde materjalide keskmised mahud aastateks 2019-2030 (vt. Eesti Geoloogiateenistuse töö „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ lisa nr. 4). Esmalt väärib märkimist, et Maanteeameti põhja regioon hõlmab lisaks Harju maakonnale Rapla maakonda ja osaliselt ka Järva maakonda. Seega kajastab Eesti Geoloogiateenistuse töö „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ lisa nr. 4 materjalide mahtusid Harju maakonnast suurema territooriumi kohta. Teisalt on teadmata meetoodika, kuidas Maanteeamet on jõudnud Eesti Geoloogiateenistuse kõnealuse töö lisa nr. 4 kajastatud tulemusteni. Samas viitab tõik, et aastate 2019-2022 osas on ehituslubjakivi killustiku koguvajadusena märgitud 231'000m³ aasta kohta ning aastate 2023-2030 osas on ehituslubjakivi killustiku koguvajadusena märgitud 277'000m³ aasta kohta sellele, et Maanteeameti meetoodika on olnud umbkaudne. Kolmandaks on oluline silmas pidada, et ehituslubjakivile kui maavarale kehtestatud kvaliteedinäitajad erinevad teehituses kasutatavatele ehitusmaterjalidele kehtestatud kvaliteedinäitajatest. Seetõttu ei saa

¹² Artikkel „Ministeerium ei nõustu maanteeameti väidetega maavarade lõppemise kohta“ on kättesaadav internetileheküljelt <https://arileht.delfi.ee/news/uudised/ministeerium-ei-noustu-maanteeameti-vaidetega-maavarade-loppemise-kohta?id=73887695>

ehituslubjakivi kui maavara varustuskindluse osas seisukohtade avaldamisel lähtuda tee-ehituses kasutatavate ehituslubjakivist valmistatud ehitusmaterjalide mahtudest.

Eksitavad on viited Rail Balticu ehitamisest tingitavale ehituslubjakivi varustuskindlustuse probleemile. Esmalt on oluline, et Skepast&Puhkim OÜ poolt koostatud dokumendis „Rail Balticu ehitamiseks vajalike ehitusmaavarade varustuskindluse uuring. Uuringu kokkuvõte“ on ehitusmaterjalide mahtude välja arvutamisel lähtunud üksnes Rail Balticu eelprojektist ja veelgi enam, isegi eelprojekti ei olnud Skepast&Puhkim OÜ kõnealuse töö valmimise ajaks veel täies ulatuses olemas. See omakorda tähendab, et Skepast&Puhkim OÜ töös sisalduvad hinnangud ehitusmaterjalide ja sealhulgas ehituslubjakivi mahtude kohta, mida läheb tarvis raudteetrassi ehitamisel, on esialgsed ja oletuslikud. Teiseks on oluline, et Rail Balticu raudteetrassi ehitamisel on kavas raudteeballast ehitada graniitkillustikust, mis tuleb Eestis importida. Kolmandaks, nagu ilmneb Tallinna Tehnikaülikooli tööst „Eesti Energia kaevanduse lubjakivi killustiku ning tuha tehniline sobivus ja majanduslik põhjendatus Rail Baltic muldkeha ja kõrvalteede alusmaterjalina või stabiliseerimiseks. Lõpparuanne“, on Rail Baltic raudteetrassi muldkeha, mille rajamiseks kulub kõige rohkem ehitusmaterjali, ehitamisel võimalik kasutada põlevkivi rikastusprotsessi tulemusena saadud lubjakivikillustikku.

Märkimisväärne on ka Eesti Geoloogiateenistuse töö „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ leheküljelt 30 nähtuv teave selle kohta, et Harju maakonnas on lubjakivikarjääre, kus vaatamata kaevandamisloa olemasolule ei ole näiteks 2017.a. lubjakivi kaevandamist toimunud. Ka see tõik viitab sellele, et väited ehituslubjakivi varustuskindluse halvale olukorrale Harju maakonnas ei pruugi olla õiged. Sarnase olukorraga on olnud kokkupuuteid ka Jõelähtme vallas, kus näiteks OÜ Starhill on 2011.a. ja 2014.a. esitanud Keskkonnaametile taotlused kaevandamisloa tingimuste muutmiseks seonduvalt paekillustiku nõudluse vähenemisega. On ilmne, et kui esineks olulisi probleeme ehituslubjakivi varustuskindlusega, siis puuduks tarvidus kas ehituslubjakivi kaevandamise peatamiseks või ehituslubjakivi kaevandamismahtude vähendamiseks.

Eeltoodut silmas pidades ei ole Jõelähtme Vallavolikogu hinnangul täpsed ega usaldusväärsed Eesti Geoloogiateenistuse töö „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ leheküljel 163 toodud seisukohad selle kohta, milline olevat ehituslubjakivi tarvidus Harju maakonnas perioodil 2019-2050.

2.3.3. Ehituslubjakivist valmistatavatele ehitusmaterjalidele on olemas alternatiive

Jõelähtme Vallavolikogu on seisukohal, et lisaks Harju maakonnas ehituslubjakivi varustuskindlust puudutavate väidete vaieldavusele ja spekulatiivsusele (vt. täpsemalt käesoleva seletuskirja punkt 2.3.2.), on praktikas mitmeid näiteid, kus ehituslubjakivist valmistatud ehitusmaterjalide asemel kasutatakse muid alternatiivseis ehitusmaterjale.

Tähtsust omab Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt koostatud uuringu „Eesti ehitusmaavarade nõudluse prognoos aastateks 2012-2020“¹³ lehekülgedelt 4 ja 42 nähtuv, mille kohaselt kasutatakse järjest enam teede-ehituses graniitkillustikku ning seda eelkõige kvaliteetsemate ja suurema koormusega teede ehitusmahu suurenemise tõttu.

¹³ Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt koostatud uuring „Eesti ehitusmaavarade nõudluse prognoos aastateks 2012-2020“ on kättesaadav internetileheküljelt <https://www.envir.ee/sites/default/files/ehitusmaavaradeprognoos2012-20.pdf>

Tõigale, et imporditava graniitkillustiku osakaal tee-ehituses ühe kasvab, on viidatud ka Maanteeameti koduleheküljel: „Ainsa komponendina tuuakse välismaalt teede-ehituse tarbeks sisse graniitkillustikku, mille kasutamine järjest kasvab. See on peamiselt kvaliteetsemate ja suurema koormusega teede ehitusmahu suurenemise tõttu.“¹⁴

Samuti ilmneb Skepast&Puhkim OÜ poolt koostatud dokumendi „Rail Balticu ehitamiseks vajalike ehitusmaavarade varustuskindluse uuring. Uuringu kokkuvõte“ leheküljelt 6, et Rail Baltic raudteetrassi raudteeballasti ehitamiseks kasutatakse imporditavat graniitkillustikku.

Ka omab tähtsust Tallinna Tehnikaülikooli töö „Eesti Energia kaevanduse lubjakivi killustiku ning tuha tehniline sobivus ja majanduslik põhjendatus Rail Baltic muldkeha ja kõrvalteede alusmaterjalina või stabiliseerimiseks. Lõpparuanne“ leheküljelt 17 ilmnev, mille kohaselt saab Rail Baltic raudteetrassi muldkeha ehitamisel kasutada põlevkivi rikastusprotsessi tulemusena saadud lubjakivikillustikku. Just nimelt Rail Baltic raudteetrassi muldkeha ehitamiseks kulub kõige rohkem ehitusmaterjale selle raudteetrassi teiste osade ehitamisega võrreldes.

Samuti on Keskkonnaamet 20.09.2019 kirja nr. 12-1/19/13387-3 punktis 8 selgitanud: „Keskkonnaamet märgib, et saamaks terviklikku pilti ehituslubjakivi nõudlusest Harju maakonnas tuleks vaadata ka teisi ehitusmaavarasid, mille abil on võimalik ehituslubjakivi kasutamist tihti asendada (Eestis peamiselt ehitusdolokivi ja ehituskruus millest on võimalik toota kruuskillustikku).“

Seega kujutavad imporditav graniitkillustik, põlevkivi rikastusprotsessi tulemusena saadud lubjakivikillustik, aga samuti ka ehitusdolokivi ja ehituskruus endast alternatiivse ehituslubjakivist toodetavale killustikule. Eelkõige tähtsamate ning suurema liikluskõormusega teede ehitamisel eelistatakse aina enam imporditava graniitkillustiku kasutamist.

2.3.4. Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamine ei oma määravat tähendust Harju maakonna ehituslubjakiviga varustamisel

Jõelähtme Vallavolikogu arvates ei ole võimalik asuda seisukohale, nagu tooks ehituslubjakivi karjääri avamata jätmine Ojaveere maaüksusel endaga kaasa olulisi negatiivseid tagajärgi Harju maakonna ehituslubjakiviga varustamisel. Üksikasjalikumalt soovib Jõelähtme Vallavolikogu märkida järgmist.

2.3.4.1. Keskkonnaamet on 20.09.2019 kirjas nr. 12-1/19/13387-3 märkinud, et seisuga 31.12.2018 oli Harju maakonnas ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru suuruseks 102'531'300 m³ ning ehituslubjakivi aktiivse reservvaru suuruses 106'913'300m³.

Maa-ameti koduleheküljelt kätte saadava 2018 maavarade koondbilansi kohaselt oli Harju maakonnas 2018.a. lõpus ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru suuruseks 102'430'600m³ ja aktiivse reservvaru suuruseks 108'649'500m³.¹⁵

¹⁴ Maanteeameti selline seisukohavõtt on kättesaadav internetileheküljelt <https://www.mnt.ee/et/tee/ehitusmaavarade-varustuskindlus>

¹⁵ 2018.a. maavarade koondbilanss on kättesaadav internetileheküljelt https://geoportaal.maaamet.ee/docs/geoloogia/koondbilanss_2018.pdf?t=20190522133548

Keskkonnaamet on 29.01.2020 kirjas nr. 2-6/20/27-2 selgitanud, et 2019.a. lõpu seisuga oli Harju maakonnas ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru suuruseks 102'060'000m³ ning ehituslubjakivi aktiivse reservvaru suuruses 108'492'500m³.

Seega lahknevad Keskkonnaameti 20.09.2019 kirjast nr. 12-1/19/13387-3 ja 2018 maavarade koondbilansist nähtuvad andmed selle kohta, kui suur oli Harju maakonnas ehituslubjakivi aktiivne tarbevaru ja aktiivne reservvaru 2018.a. lõpu seisuga. Kui pidada õigeks 2018 maavarade koondbilansist nähtuvaid andmeid 2018.a. lõpu seisu kohta, siis perioodil 2018 lõpp kuni 2019 lõpp vähenes Harju maakonnas ehituslubjakivi aktiivne tarbevaru 370'600m³ võrra ning vähenes ehituslubjakivi aktiivne reservvaru 157'000m³ võrra.

2.3.4.2. Keskkonnaameti 20.09.2019 kirjast nr. 12-1/19/13387-3 selgub, et seisuga 17.09.2019 kehtis Harju maakonnas 16 kaevandamisluba ehituslubjakivi kaevandamiseks, kusjuures ehituslubjakivi kaevandamise keskmised ja maksimaalsed aastamäärad nende kaevandamislubade peale kokku olid 1'986'000m³. Keskkonnaameti 20.09.2019 kirja nr. 12-1/19/13387-3 kohaselt kaevandati Harju maakonnas ehituslubjakivi 2016, 2017 ja 2018 kokku 11 kaevandamisloa alusel ning nende 11 kaevandamisloa, mille alusel ehituslubjakivi tegelikkuses kaevandati ehituslubjakivi kaevandamise keskmised ja maksimaalsed aastamäärad olid 1'714'000m³.

Keskkonnaameti 29.01.2020 kirjast nr. 2-6/20/27-2 selgub, et seisuga 29.01.2020 kehtis Harju maakonnas 18 kaevandamisluba ehituslubjakivi kaevandamiseks, kusjuures ehituslubjakivi kaevandamise aastamäärad nende kaevandamislubade peale kokku olid 2'836'000m³. Keskkonnaameti 29.01.2020 kirja nr. 2-6/20/27-2 kohaselt paikneb Harju maakonnas 10 ehituslubjakivi karjääri, kus viimase kolme aasta jooksul on kaevandatud. Seejuures on nende 10 kaevandamisloa aastamäärade summaks kokku 1'594'000m³.

Seega moodustavad Harju maakonnas ehituslubjakivi kaevandamiseks väljastatud kaevandamislubadest märkimisväärse osa sellised kaevandamisload, mille alusel tegelikkuses ehituslubjakivi kaevandamist ei toimu.

2.3.4.3. Keskkonnaameti 20.09.2019 kirja nr. 12-1/19/13387-3 kohaselt kaevandati maavarade koondbilansi andmete kohaselt Harju maakonnas ehituslubjakivi 2018.a. 941'000m³.

Keskkonnaameti 29.01.2020 kirjast nr. 2-6/20/27-2 ilmneb, et Keskkonnalubade Infosüsteemi 2 andmete järgi kaevandati 2018.a. kaevandati Harju maakonnas ehituslubjakivi kokku 680'400m³ ning 2019.a. kaevandati Harju maakonnas ehituslubjakivi kokku 776'100m³.

Seega ei ole Keskkonnaametil selget ülevaadet Harju maakonnas kaevandatud ehituslubjakivi mahtude osas. 20.09.2019 on teatanud Keskkonnaamet, et 2018.a. kaevandati Harju maakonnas ehituslubjakivi 941'000m³, kuid 29.01.2020 Keskkonnaamet andnud teada, et ehituslubjakivi Harju maakonnas kaevandamise mahuks 2018.a. on 680'400m³.

2.3.4.4. Keskkonnaameti 20.09.2019 kirja nr. 12-1/19/13387-3 punktist 8 nähtub: „Keskkonnaametil puuduvad andmed, kui palju täpselt Harju maakonnas vaja minevast ehituslubjakivist tuuakse iga aasta Harju maakonnaga piirnevatest maakondadest veel täiendavalt juurde. Keskkonnaamet märgib, et saamaks terviklikku pilti ehituslubjakivi nõudlusest Harju maakonnas tuleks vaadata ka teisi ehitusmaavarasid, mille abil on võimalik

ehituslubjakivi kasutamist tihti asendada (Eestis peamiselt ehitusdolokivi ja ehituskruus millest on võimalik toota kruuskillustikku).“

Seega on Keskkonnaamet möönnud, et tal puuduvad andmed ehituslubjakivi tarbimise mahu ja vajaduse kohta Harju maakonnas.

2.3.4.5. Keskkonnaameti 29.01.2020 kirja nr. 2-6/20/28-2 kohaselt oli 2019 lõpu seisuga Rapla maakonnas ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru suuruseks 40'461'730m³ ning aktiivse reservvaru suuruseks 63'154'000m³. Seisuga 29.01.2020 oli Rapla maakonnas 6 kehtivat kaevandamisluba ehituslubjakivi kaevandamiseks, millest ehituslubjakivi kaevandamine toimus 5 kaevandamisloa alusel. Keskkonnalubade Infosüsteemi 2 andmete kohaselt kaevandati Rapla maakonnas ehituslubjakivi 2018.a. 209'700m³ ning 2019.a. 192'800m³.

Seega on ka Rapla maakonnas väljastatud kaevandamislubasid ehituslubjakivi kaevandamiseks rohkem, kui on neid kaevandamislubasid, mille alusel ehituslubjakivi kaevandamine tegelikkuses toimub. Rapla maakonnas on 2019.a. 2018.a. võrreldes ehituslubjakivi kaevandamise maht vähenenud.

2.3.4.6. Keskkonnaameti 29.01.2020 kirja nr. 2-6/20/29-2 kohaselt oli 2019 lõpu seisuga Järva maakonnas ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru suuruseks 4'230'000m³ ning aktiivse reservvaru suuruseks 5'071'000m³. Seisuga 29.01.2020 oli Järva maakonnas 3 kehtivat kaevandamisluba ehituslubjakivi kaevandamiseks ning kõigi nende kaevandamislubade alusel toimus ka ehituslubjakivi kaevandamine. Keskkonnalubade Infosüsteemi 2 andmete kohaselt kaevandati Järva maakonnas ehituslubjakivi 2018.a. 63'200m³ ning 2019.a. 146'199m³.

Seega on Järva maakonnas 2019.a. 2018.a. võrreldes ehituslubjakivi kaevandamise maht märkimisväärselt suurenenud.

2.3.4.7. Keskkonnaameti 29.01.2020 kirja nr. 2-6/20/30-2 kohaselt oli 2019 lõpu seisuga Lääne maakonnas ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru suuruseks 495'700m³ ning aktiivse reservvaru suuruseks 16'084'000m³. Seisuga 29.01.2020 oli Lääne maakonnas 2 kehtivat kaevandamisluba ehituslubjakivi kaevandamiseks ning mõlema kaevandamisloa alusel toimus ka ehituslubjakivi kaevandamine. Keskkonnalubade Infosüsteemi 2 andmete kohaselt kaevandati Lääne maakonnas ehituslubjakivi 2018.a. 10'990m³ ning 2019.a. 11'750m³.

Seega on Lääne maakonnas 2019.a. 2018.a. võrreldes ehituslubjakivi kaevandamise maht veidi suurenenud.

2.3.4.8. Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa kohaselt on Ojaveere maaüksusel paikneva ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru suuruseks 3'028'000m³ ning ehituslubjakivi kaevandamise keskmise aastamäära suuruseks on 250'000m³. Vastavalt MaaPS § 57 lg-le 1 on kaevandamise keskmise aastamäär aastas keskmiselt kaevandatav maavara kogus, mille kaevandamisega tagatakse loa kehtivusaja jooksul mäeeraldise maavara ammendamine.

Jagades OÜ-le Vão Paas Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamiseks väljastatud kaevandamisloas näidatud aktiivse tarbevaru suuruse 3'028'000m³ samas kaevandamisloas näidatud ehituslubjakivi kaevandamise keskmise aastamäära suurusega 250'000m³, on tulemuseks 12,11. See tähendab, et kaevandades Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi

keskmise aastamäära ulatuses, ammenduks ehituslubjakivi Ojaveere maaüksusel veidi rohkem kui 12 aasta jooksul.

Samas ilmneb Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 OÜ-le Vao Paas antud kaevandamisloast, et see kaevandamisluba on väljastatud 30 aastaks. Sellest järeldub Jõelähtme Vallavolikogu arvates, et Keskkonnaamet on OÜ-le Vao Paas väljastanud Ojaveere maaüksusel kaevandamisloa ehituslubjakivi kaevandamiseks tunduvalt pikemaks ajaks, kui oleks võimalik ehituslubjakivi kaevandamise keskmist aastamäära järgides Ojaveere maaüksusel kogu ehituslubjakivi ära kaevandada.

2.3.4.9. Ojaveere maaüksuse vahetusse lähedusse on esitatud kokku 6 erinevat üldgeoloogilise uurimistöo loa taotlust ning geoloogilise uuringu loa taotlust (taotlused Jägala, Jägala III, Jägala VII, Jägala VIII, Jägala IX ja Jägala X uuringuruumide osas) seondult ehituslubjakiviga. Seejuures on taotlustes märgitud uuringuruumide pindalaks kokku 238,67ha ning prognoositavaks ehituslubjakivi varu suuruseks on vähemalt 3'500'000m³

Lisaks käesoleva seletuskirja eelmises lõigus nimetatud üldgeoloogilise uurimistöo ja geoloogilise uuringu lubade taotlustele on Jõelähtme valla territooriumil esitatud veel täiendavalt geoloogilise uuringu loa taotlusi Maardu, Maardu III, Maardu IV ja Maardu V uuringuruumi osas. Seejuures on taotlustes märgitud uuringuruumide pindalaks kokku 242,29ha ning prognoositavaks ehituslubjakivi varu suuruseks on vähemalt 15'992'000m³.

2.3.4.10. Võttes kokku käesoleva seletuskirja punktis 2.3.4. toodud, leiab Jõelähtme Vallavolikogu, et see, kas Ojaveere maaüksusel alustatakse ehituslubjakivi kaevandamist või seda ei tehta, ei oma määravat tähendust Harju maakonna varustamisel ehituslubjakiviga.

Nagu ilmneb Keskkonnaameti 29.01.2020 kirjast nr. 2-6/20/27-2, oli 2019.a. lõpu seisuga Harju maakonnas ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru suuruseks 102'060'000m³ ning ehituslubjakivi aktiivse reservvaru suuruskes 108'492'500m³. Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 OÜ-le Vao Paas väljastatud kaevandamisloa kohaselt on Ojaveere maaüksusel paikneva ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru suuruseks 3'028'000m³. Seega moodustab Ojaveere maaüksusel asuva ehituslubjakivi aktiivne tarbevaru 2,96% kogu Harju maakonna ehituslubjakivi aktiivsest tarbevarust. Sellises kontekstis on ilmselgelt põhjendamatu asuda väitma, nagu põhjustaks Ojaveere maaüksuse kui kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ ühe osa kaitse alla võtmine olulisi negatiivseid tagajärgi ehituslubjakivi varustuskindlustuses.

Täiendavalt olgu märgitud, et pidades silmas käesoleva seletuskirja punktis 2.3.4.9. nimetatud üldgeoloogilise uurimistöo lubade ja geoloogilise uuringu lubade taotlusi, ei ole välistatud, et tulenevalt mõne üldgeoloogilise uurimistöo või geoloogilise uuringu läbi viimisest avatakse Jõelähtme valla territooriumil uus karjäär ehituslubjakivi kaevandamiseks.

Samuti tuleb silmas pidada, et nagu nähtub Keskkonnaameti 20.09.2019 kirja nr. 12-1/19/13387-3 punktist 8, puuduvad Keskkonnaametil andmed ehituslubjakivi tarbimise mahu ja vajaduse kohta Harju maakonnas. Ka seetõttu on meelevaldne väita, nagu tooks ehituslubjakivi karjääri avamata jätmine Ojaveere maaüksusel endaga kaasa olulisi negatiivseid tagajärgi Harju maakonna ehituslubjakiviga varustamisel.

2.3.5. OÜ Vao Paas huvi kaevandada Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi ei kaalu üles Jõelähtme valla huvi võtta Ojaveere, Anija metskond 11 ja Naire maaüksused täies

ulatuses ning Silkoja-Nõmme ja Anija metskond maaüksuste osaliselt kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla

Jõelähtme Vallavolikogu on seisukohal, et Keskkonnaameti poolt 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 OÜ-le Vão Paas kaevandamisloa väljastamine ehituslubjakivi kaevandamiseks Ojaveere maaüksusel ei välista Ojaveere, Anija metskond 11 ja Naire maaüksuste täies ulatuses ning osaliselt Silkoja-Nõmme ja Anija metskond maaüksuste kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmist. Üksikasjalikumalt soovib Jõelähtme Vallavolikogu märkida järgmist.

2.3.5.1. Riigikohus on 15.10.2013 haldusasjas nr. 3-3-1-35-13 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktides 19 ja 20 selgitanud: „*MaaPS § 34 ei näe kaevandamisloa andmisest keeldumise alusena ette vastuolu planeeringuga. Seetõttu on kolleegium seisukohal, et kaevandamist välistav planeering ei muuda kaevandamisluba õigusvastaseks, ega pea vajalikuks korrata selles osas kohtute põhjendusi. Kaevandamisluba ei anna reservatsioonideta õigust kaevandamiseks. Kaevandamisluba ei asenda muid kaevandamiseks vajalikke haldusakte. Juhul kui kaevandamine on vastuolus õigusaktidega, tuleb vastuolu enne kaevandamistegevusega alustamist kõrvaldada. Kolleegium peab vajalikuks täiendavalt märkida järgmist. Olukord, kus samaaegselt kehtib nii kaevandamisluba kui ka planeering, mis vastavasse asukohta maardlat ette ei näe, võib isikuid eksitada. Kaevandamisloaga tutvujale võib jääda mulje, nagu poleks kaevandamistegevusele täiendavaid takistusi, samas kui tegelikkuses võib planeeringu muutmise vajadus tuua kaasa olulise viivituse ning on võimalik, et kaevandamisluba ei õnnestugi realiseerida. Selgusetust aitaks mõnevõrra vähendada kaevandamisloa andmine koos selgitusega, et esineb vajadus planeeringu muutmiseks.*“

Sama kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 18 on Riigikohus märkinud: „*Jõelähtme valla üldplaneeringu kohaselt paikneb vaidlusalusel alal kaitsemets, kus lageraielangi laius ei tohi ületada 30 m ja pindala 2 ha (planeeringu seletuskirja lk 67). Üldplaneeringu seletuskiri tugineb selle kehtestamise ajal kehtinud metsaseadusele (MS), mille § 29 lg-st 3 tulenes kaitsemetsa puhul selline piirang. Alates 1. jaanuarist 2007 kehtiva MS § 80 lg 1 kohaselt kehtivad enne uue seaduse jõustumist kehtinud metsaseaduse alusel kaitsemetsa kategooriasse kuulunud uuristus- ja tuuleohtlike alade, loolade ja survealade põhjaveega alade ning muinsuskaitse objektide piirese jääva metsa majandamise piirangud 2008. aasta 1. jaanuarini. Samas sätestab ka uue metsaseaduse § 29 lg 11 lageraie piirangud. Nii uue kui ka vana metsaseaduse kohaselt ei ole maavara kaevandamise eesmärgil raie puhul tegemist mitte lageraie, vaid raadamisega (kehtiv MS § 32, varem MS § 34). Kui aga lageraie on piiratud suhteliselt väikesele alale, on planeeringut muutmata seda enam välistatud ulatuslik raadamine. Hoolimata muutunud seadusest ei saa kolleegiumi hinnangul ainuüksi seetõttu, et üldplaneering kasutab vananenud mõistet "kaitsemets", väita, et nüüdseks puuduvad vastaval alal igasugused piirangud. Üldplaneering on siiani kehtiv ning kaevandamiseks on seda vaja muuta. Lisaks eeltoodule on vaidlusaluse maa sihtotstarbeks maatulundusmaa, kuid selleks tuleks määrata mäetööstusmaa (Vabariigi Valitsuse 23. oktoobri 2008. a määruse nr 155 "Katastriüksuse sihtotstarvete liigid ja nende määramise kord" § 6 p-d 9 ja 11). Maakatastriseaduse § 18 lg-te 2 ja 6 kohaselt saab see toimuda vaid üldplaneeringu või detailplaneeringuga.*“

Seega on OÜ Vão Paas, milline oli kaasatud haldusasja nr. 3-3-1-35-13 menetlusse kolmanda isikuna, hiljemalt alates Riigikohtu otsuse tegemisest 15.10.2013 olnud teadlik sellest, et

- a.) ehituslubjakivi kaevandamine Ojaveere maaüksusel on vastuolus Jõelähtme valla üldplaneeringuga,

- b.) kaevandamisluba ei anna reservatsioonideta õigust kaevandamiseks ja
- c.) kui vaatamata kaevandamisloa väljastamisele Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamiseks ei muudeta Jõelähtme valla üldplaneeringut viisil, mis võimaldaks Ojaveere maaüksusele kaevanduse rajamist, siis jääb kaevandamisluba realiseerimata.

2.3.5.2. Sellele, et Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamine on vastuolus Jõelähtme valla üldplaneeringuga, on viidanud ka Riigikohus 30.05.2019 kohtuotsuse haldusasjas nr. 3-17-563 motiveeriva osa punktis 11.1.

Haldusasjas nr. 3-17-563 oli OÜ Vao Paas kaebuse esitajaks.

2.3.5.3. On õige, et 30.05.2019 kohtuotsusega haldusasjas nr. 3-17-563 on Riigikohus jätnud muutmata madalamate astmete kohtute lõppjäreltule selle kohta, et Jõelähtme Vallavolikogu 16.02.2017 otsus nr 425, millega Ruu küla lähiümbrus võeti kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla, tuleb tühistada.

Samas on Riigikohus 30.05.2019 kohtuotsuse haldusasjas nr. 3-17-563 motiveeriva osa punktis 13 andnud järgmise olulise suunise seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse jätkamisega: „*Kolleegium selgitab, et vastustajal on võimalik uuesti kaaluda, kas Ruu küla lähiümbrus on vaja kohaliku kaitse alla võtta. Kui vastustaja otsustab uuendada 2016. a alanud haldusmenetluse, tuleb tal HMS § 5 lg-st 5 tulenevalt järgida neid haldusmenetlust reguleerivaid õigusnorme, mis kehtisid menetluse alguses. 1. jaanuaril 2017 jõustunud LKS § 9 lg 101, milles on sätestatud kohustus kooskõlastada maardlal asuva loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse eelnõu Keskkonnaministeeriumiga, on haldusmenetlust reguleeriv norm (vrd nt Riigikohtu halduskolleegiumi 11. oktoobri 2016. a otsus asjas nr 3-3-1-15-16, p 17). Selle nõude laiendamiseks käimasolevatele haldusmenetlustele tulnuks seadusandjal kehtestada rakendussäte. Kui vastustaja otsustab Ruu küla lähiümbruse kohaliku kaitse alla võtmiseks algatada uue haldusmenetluse, tuleb kohaldada uue menetluse alustamise ajal kehtivaid menetlusnorme, sh LKS § 9 lg-t 10¹. Kolleegium nõustub ringkonnakohtu järeltulega, et MaaPS v.r § 62 lg-st 3 ei tulenenud kohustust küsida Keskkonnaministeeriumilt kaitseala loomiseks kooskõlastust (vt ringkonnakohtu otsuse p-d 14-17).*“

Lähtudes Riigikohtu viimati tsiteeritud juhiseist võttis Jõelähtme Vallavolikogu 27.06.2019 vastu otsuse nr. 231, mille resolutsiooni punktiga 1 otsustati jätkata 11.08.2016 algatatud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse läbi viimist.

03.07.2019 esitas Jõelähtme Vallavalitsus Keskkonnaametile taotluse nr. 10-5/2462, milles paluti Keskkonnaametil peatada OÜ Vao Paas poolt esitatud taotluse kaevandamisloa väljastamiseks lubjakivi kaevandamiseks Jägala lubjakivimaardla Ruu mäeeraldisel (Ojaveere maaüksusel) alusel alustatud haldusmenetlus kuni Jõelähtme Vallavolikogu poolt otsuse tegemiseni Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise kohta, kuid mitte kauemaks kui 28 kuuks alates haldusmenetluse peatamise otsuse tegemisest. Et Keskkonnaamet jättis Jõelähtme Vallavalitsuse 03.07.2019 taotluse nr. 10-5/2462 lahendamata, siis esitas Jõelähtme vald 14.11.2019 Tallinna Halduskohtusse kaebuse Keskkonnaameti kohustamiseks Jõelähtme Vallavalitsuse poolt 03.07.2019 esitatud kaevandamisloa väljastamise menetluse peatamise taotluse nr. 10-5/2462 lahendamiseks. Sellesse kohtuasja oli kolmanda isikuna kaasatud ka OÜ Vao Paas. Ajaliselt peale kõnealuse kaebuse esitamist andis Keskkonnaamet kohtumenetluse ajal välja 29.11.2019 korralduse nr.

1-3/19/2311, millega väljastati OÜ-le Vão Paas kaevandamisluba ning jäeti Jõelähtme Vallavalitsuse haldusmenetluse peatamise taotlus rahuldamata.

19.08.2019 kirjaga nr. 10-9/2968 pöördus Jõelähtme Vallavalitsus OÜ Vão Paas poole paludes viimasel esitada oma seisukohad seonduvalt Ruu küla kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega. OÜ Vão Paas on Jõelähtme Vallavalitsuse 19.08.2019 kirjale vastanud.

Seega on OÜ Vão Paas olnud alates 2019 suvest teadlik sellest, et Jõelähtme vald jätkab Ruu küla lähiümbruse ning sealhulgas Ojaveere maaüksuse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetlust. Sellises olukorras ei saa tulla OÜ-le Vão Paas üllatusena Jõelähtme Vallavolikogu otsus Ruu küla lähiümbruse ning sealhulgas Ojaveere maaüksuse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise kohta. Juba ajaliselt enne Keskkonnaameti poolt 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 OÜ-le Vão Paas kaevandamisloa väljastamist pidi OÜ Vão Paas mõistma, et Jõelähtme vallal on kavas uuesti otsustada Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise küsimus ning ei ole välistatud, et Jõelähtme Vallavolikogu otsustab uuesti võtta Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla.

2.3.5.4. Seisukohaga, et Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise korral, kui seejuures keelatakse maavara kaevandamine, ei ole võimalik OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa alusel Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandada, on nõustunud ka Keskkonnaamet 29.11.2019 korralduse nr. 1-3/19/2311. Näiteks nähtub kõnealuse korralduse leheküljelt 8 punktist 2.1.6.: „Seega peab kaevandamistegevus toimuma kooskõlas kehtiva õigusega, muuhulgas ei tohi kaevandamistegevus minna vastuollu kehtivate planeeringute ega kavandatava kohaliku kaitseala moodustamisel selle kaitse eeskirjaga“. Samasisulisele seisukohale on astunud kõnealuse korralduse leheküljel 12 punktis 2.2.6.

Seega ka tutvudes Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 pidi OÜ Vão Paas mõistma, et ehituslubjakivi kaevandamine Ojaveere maaüksusel ei ole võimalik, kui Ruu küla lähiümbrus ning sealhulgas Ojaveere maaüksus võetakse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla.

2.3.5.5. Võttes kokku käesoleva seletuskirja punktis 2.3.5. toodut, leiab seega Jõelähtme Vallavolikogu, et olukord, kus OÜ-l Vão Paas ei õnnestu Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 väljastatud kaevandamisluba realiseerida, on käsitletav OÜ Vão Paas äririskina.

Ühelt poolt on mõistetav OÜ Vão Paas huvi ettevõtlusega tegelemise raames kaevandada Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi ning saada seeläbi tulu.

Samas on oluliseks avalikuks huviks ja samuti Jõelähtme valla oluliseks huviks see, et mistahes tegevused Jõelähtme valla territooriumil oleksid kooskõlas Jõelähtme valla üldplaneeringuga. Nagu on tuvastanud Riigikohus 15.10.2013 haldusasjas nr. 3-3-1-35-13 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 18 ning 30.05.2019 kohtuotsuse haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 11.1., on ehituslubjakivi kaevandamine Ojaveere maaüksusel vastuolus Jõelähtme valla üldplaneeringuga.

Samuti on oluliseks avalikuks huviks ja Jõelähtme valla oluliseks huviks, et olulisi loodusväärtusi õnnestuks säilitada. Teisi nii väärtuslikke ja ilmekaids metsastunud luiteid, kui seda on Ruu küla lähiümbruse metsastunud luited, Jõelähtme valla territooriumil ei esine.

Võttes arvesse Ruu küla lähiümbruse metsastunud luidete harulduse kogu Jõelähtme valla kontekstis ning tüüpilisuse Ruu küla lähiümbruse kontekstis, väärivad Ruu küla lähiümbruse metsastunud luided säilitamist. Samuti väärivad Ruu küla metsastunud luided säilitamist tulenevalt nende esteetilisest väärtusest ning sobilikkusest puhkamiseks ja sportimiseks. Puutumata puhas loodus ning sellest tulenev võimalus inimestele puhata ja sportida, omavad praegusel ajal, kus keskkonnaalased probleemid üha süvenevad, olulist tähtsust.

Jõelähtme Vallavolikogu on seisukohal, et käesoleval juhul ei kaalu OÜ Väo Paas huvi tegeleda ettevõtlusega üles avalikku huvi ja Jõelähtme valla huvi selle vastu, et kõik valla territooriumil kavandatavad tegevused oleksid kooskõlas valla üldplaneeringuga ning avalikku huvi ja Jõelähtme valla huvi selle vastu, et Ruu küla lähiümbruse metsastunud luided säiliks.

2.3.6. Esinevad olulised argumendid, mis räägivad Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise kasuks

2.3.6.1. Ruu küla lähiümbruse metsastunud luided on Jõelähtme valla kontekstis haruldased. Tallinna Ülikooli vanemteaduri A.Kondi 25.06.2017 tööst „Arvamus ruu maastikukaitseala vajaduse ja tähtsuse kohta“ nähtuvad järgmised seisukohad: „*Ruu luitestik on Jõelähtme valla ilmselgelt kõige väärtuslikum looduskompleks, mis ei kuulu riikliku looduskaitse alla. Valdavalt palumetsaga kaetud kuni kümne meetri kõrguste vallide ja nendevaheliste soostunud nõgudega maastik on ühtlasi teravaks kontrastiks ümbritsevatele Harju lavamaa paeplatodele, kus valitsevad õhukese kvaternaari setetest pinnakatte ja õhukeste paepealsete muldadega tasandikud. ... Tegemist on maastikuliselt eripalgelise ja vaheldusrikka loodusliku kompleksiga, mis on Harjumaa rohevõrgustiku keskseks tugialaks Jõelähtme valla territooriumil. See on tiheda inimasustusega Põhja-Eestis väga tähtis asjaolu. See on ühtlasi ka oluline puhkeala nii lähiümbruse inimestele kui ka tervikuna kogu Eestile. Taoliste alade olemasolu on meie riigi üks suuremaid rikkusi. ... Kavandatav Jägala lubjakivikarjäär hävitaks jäädavalt enam kui kolmandiku Ruu luitestiku kõige vanemast, reljeefsemast ja väärtuslikumast osast, sest see jääks otseselt karjääri territooriumile.*“

2.3.6.2. Ruu küla lähiümbruse metsastunud luidetel on oluline tähendus seonduvalt puhkamise ja sportimisega. Keskkonnaekspert A.Tõnissoni poolt 2020.a. koostatud töö „Ruu luitestiku väärtus ja puhkemajanduslik perspektiiv“ leheküljel 3 on toodud esile: „*Ruu luitestik, mille kohaliku kaitse alla võtmist Jõelähtme vald menetleb, on ainuke koht Harjumaa, kus esineb Läänemere paleogeograafilise eelkäija - Antsülusjärve - luiteid. Ligi 8000 aasta eest tekkinud Ruu luitestik on maakerke tulemusena jäänud merest suhteliselt kaugele ja kerkinud kõrgemale, kui nooremad (Litoriina- ja Limneamere perioodi) luitestikud. Kuna nooremaid luitestikke esineb meil märgatavalt rohkem, praktiliselt kogu rannavööndi ulatuses, võib vanemaid luitestike lugeda haruldasteks. Luitestikud (ja liivikud laiemalt) on kahanevad maastikutüübid, juurde tekib neid minimaalselt (vaid mere naabruses lahtise liiva olemasolu korral).*

Sisemaa luitestikud, mis reeglina on kaetud männimetsaga, on kõrgeima puhkemajandusliku potentsiaaliga - seda kinnitavad mitmed rekreatsiooni eeldusi käsitletud uuringud. Luitestikes valdav palumets on inimesele hästi läbitav ja luitemaastik hästi vaadeldav – seetõttu on sellise metsa kasutamine seene- ja marjakohana (laiemalt puhkealana) olulisem, kui tavapärase metsakasutus. Tallinna lähedus vaid tõstab Ruu luitestiku potentsiaali puhkekohana.

Orienteerujad on pidanud Ruu maastikke väga väärtuslikuks. Praktilised kõik Jõelähtme vallas asuvad kuivemad ja reljeefsemad metsa-alad on orienteerumises kasutusel, nende

alade tähtsus kasvab koos Tallinna linnastu kasvu ja luitestike kahanemisega (kaevandused, tee-ehitus).

Ruu luitestiku asukoht – vana ja uue Narva maantee vahel, hästi ligipääsetavas (ja samas hästi suletavas) kohas võimaldab siia kavandada matkaradasid, mida Tallinna lähipiirkonnas pole kunagi liiga palju. Olemasolev parkla Narva maanteel tähistaks selliste radade ühte loogilist algus- või lõpp-punkti.

Lubjakivi kaevandamine Jägala maardla idapoolsemas osas tähendaks, et piirkonna puhkemajanduslik potentsiaal ei realiseeru täiel määral. Kuigi ka karjäärdest saab (aastate möödudes) kujundada atraktiivse puhkeala, oleks Ruu luitestiku kõige ilmekama osa kadumine siiski kahetsusväärne.“

2.3.7. Kaaludes ühelt poolt Ruu küla lähiümbruse looduskeskkonna ohustatust, haruldust Jõelähtme valla kontekstis, tüüpilisust Ruu küla ümbruskonna kontekstis ja esteetilisust ning teisalt kaevandamisega seonduvat, on Jõelähtme Vallavolikogu arvates otstarbekas võtta kaitstav loodusobjekt „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla.

Kaitstava loodusobjekti „Kohalikul tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise kasuks räägivad ka muud faktorid, mis võivad ohustada Ruu küla lähiümbrust: ulatuslik metsa raiumine ja/või intensiivne mootorsõidukite või jalgratastega liiklemine ja/või rohkearvulise osavõtjaskonnaga massiürituste korraldamine.

Siinjuures lähtub Jõelähtme Vallavolikogu muuhulgas järgmisest kaalutlusest. Jõelähtme vald saab üldisemate kogemuste pinnalt öelda, et maavarade kaevandamisest johtuvad negatiivsed aspektid on märksa tuntavamad, kui maavarade kaevandamisest saadavad positiivsed järeلمid. Vallaelanike tööhõivet Jõelähtme valla territooriumil kaevandamine siiani suurendanud ei ole ning võttes arvesse kaevandamise spetsiifilisust, jätkub tõenäoliselt samasugune suundumus ka tulevikus. Küll on Jõelähtme vallal olnud kokkupuuteid olukordadega, kus kaevandamistegevus kas katkeb ja maavarade kaevandaja nii-öelda ära kaob või kus on probleeme kaevandusalade korrastamisega. Paraku tuleb tõdeda, et riigivõim on selliste probleemide esinemise korral siiani olnud võimetu midagi ette võtma. Kohaliku elanikkonna elukvaliteet kaevandamisest johtuvalt halveneb.

3. Põhjendused kaitstava loodusobjekti tüübi valiku kohta

Seonduvalt loodusobjekti kaitse alla võtmisega kohaliku omavalitsuse poolt eristatakse LKS-is vaid kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavat loodusobjekti, nägemata siin ette alakategooriaid. Kuivõrd Ruu küla lähiümbrus kujutab endast terviklikku maa-alalist loodusobjekti, siis on põhjendatud kohaliku kaitse alla võtta teatud maa-ala Ruu küla lähiümbruses.

4. Põhjendused kaitstava loodusobjekti välispiiri kulgemise kohta

Ekspert A.Tõnisson on 2016.a. valminud ekspertiis „Kohaliku tähtsusega Ruu maatikukaitseala. Vajadus ja põhjendus“ punktis 2.4. märkinud seonduvalt kaitse alla võetava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ piiridega järgmist: „Ruu luitestik ulatub kahele poole Kaberla oja. Pinnamoe seisukohalt ilmekam osa luitestikust jääb riigimetsa maaüksuse Anija mk 12 ja selle naabruses oleva Ojaveere maaüksuse koosseisu. Nende maaüksuste kaudu on kaitseala piiritlemine lõuna pool kõige loogilisem. Võimalik, et Ojaveere maaüksusel saaks piiri tõmmata ka kraavide alusel, jättes välja vähemväärtusliku siirdesoo metsa ala. Vastu Kaberla jõge jääb rida eramaid, mille pinnamood ei ole nii vaheldusrikas, maaüksused asuvad Kaberla oja piiranguvööndis (on seega niigi tinglikult looduskaitse all, kui kalda kaitsevöönd). Sidumaks lõunapoolset

luitestiku ala põhjapoolsega (Anija mk 11) on kaitsealaga liidetud ka kaks eraomandis olevat maaüksust: neist Naire (3,8 ha) täielikult ja Silkoja-Nõmme osaliselt (u 7,5 ha ulatuses, millest suur osa on ühtlasi ka Kaberla oja piiranguvööndis). Otstarbekas on kaitseala piiritlemisel lähtuda mõlemast riigimetsa maaüksusest. Välispiir nende puhul on selge (katastripiir) ja suuremas osas looduses ka arusaadav. Silkoja-Nõmme kinnistut läbiv kaitseala piir oleks sellisel juhul ainukene mittelooduslik lõik (piir jookseb katastriüksuste nurgapunktide vahel) aga kuna järgnevalt soovitatav leebe kaitseeriim (minimaalsed piirangud) ei tohiks kaasa tuua olulisi erinevusi majandustegevuse mõttes, siis ei tekita selline piirilõik edaspidi erilisi probleeme. Kuna 2015. aastal rajatud uus metsatee jättis kvartali JG098 kõige kagupoolsema eraldise (nr 29) lõuna poole teed (ja eraldis on läbiriivatud), siis on siinkohal õige kaitseala piiritleda uue tee alusel (mitte kvartal JG098 järgi, millest siis väike osa jääks väljaspoole kaitseala). Kvartal JG102 ehk ligipääsutee maanteeparklast on mõistlik jätta tervikuna kaitsealast välja. Kaitseala pindala on u 238 ha.“

Ekspert A.Tõnisson'i viimatitsiteeritud kaalutlustest on Jõelähtme Vallavolikogu juhindunud kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ välispiiri kindlaks määramisel. Eraldi vööndeid kõnealuse kaitstava loodusobjekti territooriumil ette ei nähta. Tagamaks kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kompaktsust ja terviklikkust, on Jõelähtme Vallavolikogu hinnangul otstarbekas arvata kogu Ojaveere maaüksus kaitstava loodusobjekti koosseisu. Samuti kinnitavad kohalikud elanikud, et siirdesoo metsas võib sagedamini kohata erinevaid metsloomi ja -linde, mis viitab tõigale, et metsloomade ja -lindude jaoks on tegemist väärtusliku alaga.

5. Põhjendused kaitsekorra kohta

Nähtuvalt LKS § 44 lg-st 1 rakendatakse kohaliku kaitse alla võetud maa-alal LKS §-is 31 sätestatud piiranguvööndi kaitsekorda, mida võib kaitse-eeskirjaga leevendada.

Käesoleval juhul on Jõelähtme Vallavolikogu kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse-eeskirjas piiranguvööndi kaitsekorda leevendanud, lubades loodusobjektile uuendusraiet, rajatiste püstitamist kaitseala tarbeks, jahipidamist, mootorsõidukitega ja jalgratastega sõitmist teedel ning jalgratastega sõitmist radadel (mootorsõidukiga sõitmine väljaspool teid on kaitse-eeskirja kohaselt lubatud vaid erandlikel juhtudel), telkimist ja lõksetegemist selleks ette nähtud kohtades ning ürituste korraldamist.

6. Haldusmenetluse läbiviimisega seonduvast

Lähtudes Riigikohtu 30.05.2019 kohtuotsuse haldusasjas nr. 3-17-563 motiveeriva osa punktis 13 tõstatatust, märgib Jõelähtme Vallavolikogu, et 27.06.2019 otsusega nr. 231 on Jõelähtme Vallavolikogu otsustanud jätkata 11.08.2016 algatatud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil haldusmenetluse läbi viimist. Seetõttu järgib Jõelähtme Vallavolikogu Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse läbi viimisel neid haldusmenetlust reguleerivaid õigusnorme, mis kehtisid seisuga 11.08.2016.

7. Kaitse alla võtmise menetluse kirjeldus, sealhulgas menetlusetappide kronoloogiline loetelu, ärakuulamise tulemused ja menetluse käigus tehtud ettepanekute tulemusel tehtud muudatused koos põhjendustega

7.1. Kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise senine menetlus on kulgenud järgmiselt.

23.02.2016 esitas MTÜ Ruu küla heakorra selts Jõelähtme Vallavalitsusele ettepaneku Ruu küla lähiümbruse loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmiseks.

Lähtudes MTÜ Ruu küla heakorra selts 23.02.2016 taotlusest ning juhindudes LKS § 8 lg-st 3 tellis Jõelähtme vald 17.03.2016 ekspert A.Tõnisson'ilt ekspertiisi loodusobjekti kaitse alla võtmise põhjendatuse, otstarbekuse ning kavandatavate piirangute otstarbekuse välja selgitamiseks.

Ekspert A.Tõnisson asus ekspertiisidokumendis „Kohaliku tähtsusega Ruu maastikukaitseala. Vajadus ja põhjendus.“ seisukohale, et ekspert soovib Ruu küla lähiümbruse loodusobjekti kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmist.

11.08.2016 võttis Jõelähtme Vallavolikogu vastu otsuse nr. 361, mille resolutsiooniga otsustati algatada Ruu küla lähiümbruse kohaliku kaitse alla võtmise menetlus ning delegeeriti kaitse alla võtmise menetluse läbiviimine Jõelähtme Vallavalitsusele.

23.08.2016 ilmus väljaandes Ametlikud Teadaanded loodusobjekti kaitse alla võtmise menetluse algatamise teade, millest nähtub, et kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmise ettepaneku, ekspertiisiga, kaitse alla võtmise menetluse algatamise otsusega, kaitse-eeskirja eelnõu ja seletuskirjaga ning piiriettepanekuga on võimalik tutvuda avalikul väljapanekul, mis kestab kuni 22.09.2016. Avalik arutelu toimub 25.09.2016 Jõelähtme Vallavalitsuses. Samasisuline teade avaldati augustikuu vallalehes, mis ilmus 22.08.2016.

21.09.2016 esitas oma seisukohad seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega RMK Ida-Harjumaa metskond.

22.09.2016 esitas oma vastuväited Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisele OÜ Väo Paas.

25.09.2016 toimus Jõelähtme Vallavalitsuses avalik arutelu.

26.09.2016 esitas oma seisukohad seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium.

28.09.2016 esitas oma seisukohad seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit.

04.10.2016 ilmus väljaandes Ametlikud Teadaanded teade uue avaliku arutelu toimumise kohta Jõelähtme Vallavalitsuses 19.10.2016. Samasisuline teade avaldati Jõelähtme septembrikuu vallalehes, mis ilmus 26.09.2016.

19.10.2016 toimus Jõelähtme Vallavalitsuses teine avalik arutelu.

24.11.2016 ilmus väljaandes Ametlikud Teadaanded teade Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise otsuse eelnõu ja teiste menetlusedokumentide avaliku väljapaneku kohta perioodil 25.11-09.12.2016 ja avaliku arutelu toimumise kohta 06.01.2017. Samasisuline teade avaldati Jõelähtme novembrikuu vallalehes, mis ilmus 16.11.2016.

25.11.-09.12.2016 toimus Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise otsuse eelnõu ja teiste menetluskirjelduste avalik väljapanek.

07.12.2016 esitas oma seisukohad seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega RMK Ida-Harjumaa metskond.

09.12.2016 esitasid oma seisukohad seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, OÜ Vão Paas, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit ja Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit.

06.01.2017 toimus Jõelähtme Vallavalitsuses kolmas avalik arutelu.

12.01.2017 arutas Jõelähtme Vallavolikogu Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega seonduvat esimesel lugemisel.

16.02.2017 võttis Jõelähtme Vallavolikogu vastu otsuse nr. 425 „Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskirja kinnitamine“.

09.03.2017 esitas OÜ Vão Paas Tallinna Halduskohtule kaebuse, milles paluti tühistada Jõelähtme Vallavolikogu 16.02.2017 otsus nr. 425 kas tervikuna või osaliselt.

25.06.2017 valmis Tallinna Ülikooli vanemteaduri A.Kondi töö „Arvamus Ruu maastikukaitseala vajaduse ja tähtsuse kohta“

30.05.2019 tegi Riigikohus haldusajal nr. 3-17-563 otsuse, millega jäeti jõusse alamaste astmete kohtute otsused Jõelähtme Vallavolikogu vastu otsuse nr. 425 „Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskirja kinnitamine“ tühistamise kohta. Samas muutis Riigikohus alamaste astmete kohtute põhjendusi ja andis suunised Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse edasise läbi viimise osas.

27.06.2019 võttis Jõelähtme Vallavolikogu vastu otsuse nr. 231, mille resolutsiooni punktiga 1 otsustati jätkata 11.08.2016 algatatud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse läbi viimist.

03.07.2019 esitas Jõelähtme Vallavalitsus Keskkonnaametile taotluse nr. 10-5/2462, milles paluti Keskkonnaametil peatada OÜ Vão Paas poolt esitatud taotluse kaevandamisloa väljastamiseks lubjakivi kaevandamiseks Jägala lubjakivimaardla Ruu mäeeraldisel (Ojaveere maaüksusel) alusel alustatud haldusmenetlus kuni Jõelähtme Vallavolikogu poolt otsuse tegemiseni Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise kohta, kuid mitte kauemaks kui 28 kuuks alates haldusmenetluse peatamise otsuse tegemisest.

19.08.2019 saatis Jõelähtme Vallavalitsus kirjad Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile, OÜ-le Vão Paas, Andrus Jõesalule kui Silkoja-Nõmme kinnistu omanikule ja AmEst Haldus OÜ-le kui Naire kinnistu omanikule, paludes avaldada oma seisukohad seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega.

13.09.2019 vastas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kirjaga nr. 1.15-5/2019/6797 Jõelähtme Vallavalitsusele seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil

kaitse alla võtmisega (selle kirjaga seonduvat on täpsemalt analüüsitud käesoleva seletuskirja punktis 7.2.1.).

18.09.2019 vastas OÜ Vão Paas kirjaga nr. 9164 Jõelähtme Vallavalitsusele seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega (selle kirjaga seonduvat on täpsemalt analüüsitud käesoleva seletuskirja punktis 7.2.2.).

18.10.2019 vastas Keskkonnaministeerium kirjaga nr. 8-2/19/4499-3 Jõelähtme Vallavalitsusele seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega (selle kirjaga seonduvat on täpsemalt analüüsitud käesoleva seletuskirja punktis 7.2.3.).

29.10.2019 saatis Keskkonnaamet kirjaga nr. 12-2/19/30-6 Jõelähtme Vallavalitsusele korralduse „Maavara kaevandamiseks keskkonnanaloo andmine Jägala lubjakivimaardlas Jägala lubjakivikarjääri mäeeraldisel“ eelnõu koos Jägala lubjakivimaardla mäeeraldisel plaani ja Jägala lubjakivikarjääri geoloogiliste läbilõigetega, maavara kaevandamise loa eelnõu, OÜ Vão Paas maavara kaevandamise loa taotluse ja seletuskirja maavara kaevandamise loa taotluse juurde. Nendest dokumentidest nähtus, et Keskkonnaamet kavatses väljastada OÜ-le Vão Paas kaevandamisloa Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamiseks.

31.10.2019 saatis Jõelähtme Vallavalitsus Keskkonnaametile teabenõude nr. 10-5/4037, paludes selgitada, millises seisus on Jõelähtme Vallavalitsuse 03.07.2019 taotluse nr. 10-5/2462 OÜ Vão Paas poolt esitatud taotluse kaevandamisloa väljastamiseks lubjakivi kaevandamiseks Jägala lubjakivimaardla Ruu mäeeraldisel (Ojaveere maaüksusel) haldusmenetluse peatamiseks lahendamise.

06.11.2019 vastas Keskkonnaamet kirjaga nr. 2-6/19/177-2 Jõelähtme Vallavalitsuse 31.10.2019 teabenõudele, väites, et Keskkonnaamet olevat Jõelähtme Vallavalitsuse 03.07.2019 taotluse nr. 10-5/2462 jätnud korralduse „Maavara kaevandamiseks keskkonnanaloo andmine Jägala lubjakivimaardlas Jägala lubjakivikarjääri mäeeraldisel“ eelnõus toodud põhjendustel rahuldamata.

Kuna Keskkonnaameti 29.10.2019 kirjaga nr. 12-2/19/30-6 Jõelähtme Vallavalitsusele saadetud korralduse „Maavara kaevandamiseks keskkonnanaloo andmine Jägala lubjakivimaardlas Jägala lubjakivikarjääri mäeeraldisel“ eelnõus isegi mitte ei mainita Jõelähtme Vallavalitsuse 03.07.2019 taotlust nr. 10-5/2462, siis esitas Jõelähtme vald 14.11.2019 Tallinna Halduskohtule kaebuse Keskkonnaameti kohustamiseks Jõelähtme Vallavalitsuse kõnealuse taotluse lahendamiseks.

15.11.2019 tegi Tallinna Halduskohus haldusasjas nr. 3-19-2125 kohtumääruse, millega võeti Jõelähtme valla 14.11.2019 kaebus kohtu menetlusse.

02.12.2019 esitas Keskkonnaamet haldusasjas nr. 3-19-2125 Tallinna Halduskohtule taotluse haldusasja menetluse lõpetamiseks, kuna Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 on OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa ehituslubjakivi kaevandamiseks Ojaveere maaüksusel ning on jäetud rahuldamata Jõelähtme Vallavalitsuse 03.07.2019 taotlus nr. 10-5/2462 OÜ-le Vão Paas kaevandamisloa andmise haldusmenetluse peatamiseks kuni Jõelähtme Vallavolikogu poolt otsuse tegemiseni Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise kohta, kuid mitte kauemaks kui 28 kuuks alates haldusmenetluse peatamise otsuse tegemisest.

12.12.2019 tegi Tallinna Halduskohus haldusasjas nr. 3-19-2125 kohtumääruse, millega lõpetas selle haldusasja menetluse, kuna Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 on lahendatud Jõelähtme Vallavalitsuse 03.07.2019 taotlus nr. 10-5/2462.

30.12.2019 esitas Jõelähtme vald Tallinna Halduskohtusse kaebuse, milles vaidlustatakse Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldust nr. 1-3/19/2311.

14.02.2020 tegi Tallinna Halduskohus haldusasjas nr. 3-19-2448 kohtumääruse Jõelähtme valla 30.12.2019 kaebuse menetluse võtmise kohta.

05.03.2020 valmis keskkonnaekspert A.Tõnissoni töö „Ruu luitestiku väärtus ja puhkemajanduslik perspektiiv“.

13.04.2020 saatis Jõelähtme vald tulenevalt Eesti Vabariigis kehtinud eriolukorrast tutvumiseks ja seisukohtade avaldamiseks Jõelähtme Vallavolikogu otsuse „Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskirja kinnitamine“ eelnõu ja selle lisade 1-3 viimase redaktsiooni Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, OÜ-le Vao Paas, Keskkonnaministeeriumile, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liidule, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liidule ja Riigimetsa Majandamise Keskusele.

30.04.2020 avaldasid oma seisukohad seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Riigimetsa Majandamise Keskus, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit ja Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit.

04.05.2020 avaldasid oma seisukohad seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega OÜ Vao Paas, Keskkonnaministeerium ja Maaamet.

26.05.2020 ilmus väljaandes Ametlikud Teadaanded teade selle kohta, et Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise otsuse eelnõu ja selle lisade ning muude asjassepuutuvate dokumentide avalik väljapanek toimub ajavahemikus 08.-29.06.2020.

7.2. Ärakuulamise käigus seonduvalt kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse alla võtmisega tehtud ettepanekutega ning Jõelähtme valla seisukohtadega nende ettepanekute suhtes märgib Jõelähtme Vallavolikogu järgmist.

7.2.1. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi seisukohtadest

7.2.1.1. 13.09.2019 kirjas nr. 1.15-5/2019/6797 on seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium märkinud, et Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine ei ole riigi huvides. Seda põhjusel, et riigi huvi on pealinna ja lähiümbruse lubjakiviga varustamine.

Jõelähtme Vallavolikogu ei saa nõustuda Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi viimatisel lähenemisega.

7.2.1.1.1. Jõelähtme Vallavolikogu jääb käesoleva seletuskirja punktis 2.3. toodud seisukohtade juurde ning märgib kokkuvõtvalt, et

- a.) ei ole kindlust selles, et Ojaveere maaüksusel õnnestub ehituslubjakivi kaevandama hakata,
- b.) viited probleemidele ehituslubjakivi varustuskindlusega on vaieldavad, kuna varustuskindluse mõiste sisustamisel on mitmeid küsitavusi ning riigi huvid ehitusmaavarade kaevandamise osas on ebapiisavalt määratletud,
- c.) ehituslubjakivi osas on olemas mitmeid alternatiive,
- d.) Ojaveere maaüksuses ehituslubjakivi kaevandamine ei oma määravat tähendust Harju maakonna ehituslubjakiviga varustamisel,
- e.) Ruu küla lähiümbruse omapärane maastik ja head puhkamise ning sportimise võimalused väärivad säilitamist.

7.2.1.1.2. Samuti on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium jätnud arvesse võtmata, et kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võetav Ruu küla lähiümbrus hõlmab mitmeid maaüksusi ning ehituslubjakivi kaevandamine omab puutumust üksnes Ojaveere maaüksusega.

7.2.1.2. 30.04.2020 kirjas nr. 17-1/20-0100/2356-2 on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium märkinud, et jääb 13.09.2019 kirjas nr. 1.15-5/2019/6797 avaldatu juurde. Täiendavalt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium toonud esile, et Jägala lubjakivimaardla, millel Ojaveere maaüksus asub, kuulub Harju maakonnas tähtsamate ehituslubjakivi maardlate hulka, ehitustegevuse hoogustumise tõttu on oluliselt tõusnud vajadus kvaliteetsete ehitusmaavarade järele, ehituslubjakivi varu seis on muutunud kriitiliseks ning MaaPS § 14 lg 1 kohaselt tuleb tagada maavara kaevandamisväärsena säilimine ja juurdepääs maavarale.

Jöelähtme Vallavolikogu ei saa nõustuda Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi viimatisel lähenemisega.

Jöelähtme Vallavolikogu jääb käesoleva lisa punktides 2.3., 7.2.1.1.1. ja 7.2.1.1.2. toodu juurde. Täiendavalt olgu märgitud, et olukorras, kus esineb ühelt poolt huvi maavara kaevandamise vastu ja teisalt eksisteerib vajadus väärtusliku looduse kaitsmiseks, ongi tegemist konfliktisituatsiooniga, mis tähendab, et tuleb teha valik kas majandustegevuse või looduse kaitsmise kasuks. MaaPS § 14 lg 1 ei välista mingi piirkonna looduskaitse alla võtmist LKS-i alusel. Seonduvalt Eesti Geoloogiateenistuse 2018.a. uurimistööga „Ehitusmaavarade levik, kavandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ on oluline, et sellest tööst nähtuvalt esineb olulisi puudusi maavarade varustuskindlustuse kontseptsiooni sisustamisel, mis omakorda seab kahtluse alla ehituslubjakivi varu väidetavalt kriitiliseks muutunud seisu väite usaldusväärsuse.

7.2.2. OÜ Vao Paas seisukohtadest

7.2.2.1. OÜ Vao Paas poolt 22.09.2016 saadetud kirjas nr. 7418 ja 09.12.2016 saadetud kirjas nr. 7418 on leitud, et

- tulenevalt keskkonnaekspert A.Tõnisson'i 2014.a. arvamusest puuduvat kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võetaval Ruu küla lähiümbruse alal kaitset vajavad loodusväärtused;
- Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmise eesmärk erinevat MTÜ Ruu küla heakorraselts poolt nimetatust ning puuduvat põhjused Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmiseks,
- õigusvastaselt olevat jäetud arvestamata OÜ Vao Paas ja riigi huvid ehituslubjakivi kaevandamiseks Ruu küla lähiümbruses;

- Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse kaitse alla võtmist käsitlev eelnõu olevat vastuolus LKS § 2 lg-ga 2 ning kaalutlusvigadega.

Jõelähtme Vallavolikogu arvates ei ole OÜ Vão Paas viimatised seisukohad õiged.

7.2.2.1.1. Eristada tuleb teatud ala riiklikult tasandil kaitse alla võtmist ning kohalikul tasandil kaitse alla võtmist. Antud kontekstis on olulised mitmed seisukohad, mis nähtuvad LKS-i eelnõu seletuskirjast.¹⁶ LKS-i eelnõu seletuskirjas on loodusobjekti kohalikul tasandil kaitse alla võtmise osas muuhulgas märgitud järgmist:

- seonduvalt LKS § 9 lg-ga 7 on LKS-i eelnõu seletuskirjas toodud esile: „Kohaliku omavalitsuse kaitse korraldamise võimaluse taastamine on vajalik, et anda võimalus omavalitsustel kaitsta loodusobjekte mille väärtus on eelkõige paikkondlik, näiteks mitmed alleed, haljasalad aga ka looduskooslused (näiteks ainus kadastik mõnes Lõuna-Eesti vallas)“;
- LKS §-idesse 43-45 puutuvalt on LKS-i eelnõus seletuskirjas selgitatud: „Seitsmes peatükk "Looduskaitse kohaliku omavalitsuse tasandil" loob võimaluse looduskaitse korraldamiseks kohalikul tasandil. Praktikaks on selgelt ilmnenud vajadus taastada võimalus objektide kaitse alla võtmiseks ka omavalitsuse tasandil. Alati ei ole riiklik kaitse hädavajalik ja oma valla või maakonna väärtuste esiletõstmine koha peal, samuti otsuste tegemine nende kasutustingimuste määramisel võib oluliselt aidata kaasa selliste väärtuste paremale säilimisele ja tõsta inimeste teadlikkust nende olemasolust. Maastike ja selle üksikute elementide kaitse alla võtmine väljaspool kaitsealasid võimaldab väärtustada alasid ja paiku, mis ei pruugi olla otseselt klassikalise looduskaitse või muinsuskaitse objektid. Näiteks võib tuua kultuurmaastikud koos antud piirkonnale omase asustusviisi, arhitektuuri, põllumajandustavade, teedevõrgu ja looduslike elementidega, või üksikud maastikuelemendid, mis kogu Eestit arvestades pole nii silmapaistvad, kuid omavad kohalikus kontekstis olulist tähendust kas kultuuriajaloolises, esteetilises või mistahes muus mõttes. Looduskaitse seadus võimaldab edaspidi selliseid kohti kaitse alla võtta nii kindlalt määratletud territooriumidena ehk pindalaliste objektidena kui ka üksikelementidena, kusjuures kaitse alla võtmine toimub kas planeerimiseaduse kohase üldplaneeringu või detailplaneeringu kehtestamisega või kohaliku omavalitsuse otsusega. Kohalik omavalitsus otsustab ise, millised kasutustingimused või piirangud antud maa-alal või üksikelemendi kaitsevööndis kehtivad. Piirangute kohaldamisel tuleb lähtuda Looduskaitse seadusest, piirangud ei saa olla rangemad, kui sama seaduse piiranguvööndis ette nähtud kitsendused“.

Kuivõrd antud juhul toimub Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetlus, siis ei ole asjakohane lähtuda keskkonnaekspert A.Tõnisson'i 2014.a. tööst „Ekspert hinnangu Ruu maastikukaitseala moodustamise vajadusele“. Seda põhjusel, et A.Tõnisson'i 2014.a. ekspert hinnangus analüüsiti, kas oleks põhjendatud Ruu küla lähiümbruse riiklikul tasandil kaitse alla võtmine. Viimatisele küsimusele vastas keskkonnaekspert A.Tõnisson 2014.a. ekspert hinnangus eitavalt, tuues samas aga 2014.a. ekspert hinnangu peatükis 11 „Järeldused ja ettepanekud“ esile, et „Jõelähtme vald saab Ruu piirkonda väärtustada näiteks kohaliku kaitseala moodustamisega“. Analüüsima, kas oleks

¹⁶ LKS-i eelnõu seletuskiri on kättesaadav internetileheküljelt <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/c92b4504-6071-319f-a001-11b5130a27d5/Looduskaitse seadus/>

põhjendatud võtta Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla, on keskkonnaekspert A.Tõnisson koostanud 2016.a. töö „Kohaliku tähtsustega Ruu maastikukaitseala. Vajadus ja põhjendus“. 2016.a. töö punktis 2.8. on keskkonnaekspert A.Tõnisson jõudnud järgmisele järeldusele: *„Võttes arvesse Ruu luitestiku eripära, ala puhkemajanduslikku potentsiaali, kaasnevate kulude tagasihoidlikku ulatust ja kohaliku kogukonna huvi, soovitan moodustada kohaliku tähtsusega Ruu maastikukaitseala“.*

Nagu ilmneb LKS-i eelnõu eelnevalt tsiteeritud seisukohtadest, on teatud piirkonna kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise eesmärgiks just kohalikul tasandil teatud piirkonna ja looduskaitsealade väärtustamine. Selles, et teatud piirkonna riiklikul tasandil kaitse alla võtmine tarvilik ei ole, kuid on põhjendatud sama piirkonna kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine, ei ole midagi eriskummalist.

Nagu ilmneb keskkonnaekspert A.Tõnisson'i 2016.a. töö punktist 2.7., on Ruu küla lähiümbruse kohalikul tasandil kaitse alla võtmisega seonduvalt täidetud LKS § 7 lg-s 1 sätestatud loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldused. Seisukoha juurde, et Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine on põhjendatud, on keskkonnaekspert A.Tõnisson jäänud ka 2020.a. töös „Ruu luitestiku väärtus ja puhkemajanduslik perspektiiv“. Viimati nimetatud töö leheküljel 3 on A.Tõnisson kokkuvõtvalt märkinud: *„Ruu luitestiku teaduslik ja puhkemajanduslik väärtus olid peamisteks põhjusteks, miks ma ekspordina soovitsin siin moodustada kohaliku tähtsusega maastikukaitseala1. Käesolev arvamus on jätk 2016. aasta tööle. Olen jätkuvalt seisukohal, et Ruu luitestik on Jõelähtme valla piires ainulaadne loodusobjekt, mis väärib kohaliku looduskaitset.“*

Seega on ebaõige OÜ Väo Paas seisukoht, nagu ei oleks Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse kaitse alla võtmisel täidetud LKS §-is 7 sätestatud eeldused. Jõelähtme Vallavolikogu on seisukohal, et esinevad LKS §-is 7 sätestatud eeldused, mis õigustavad Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmist.

Mis puutub kaevandamisest, metsaraiest, intensiivsest liikumisest ja massiüritustest johtuvasse mõjudesse Ruu küla lähiümbrusele, siis esmalt omab tähtsust, et loodusobjekti kaitse alla võtmisel on selle ohustatus vaid üheks kaitse alla võtmise kriteeriumiks. Lisaks loodusobjekti ohustatusele on LKS §-is 7 sätestatud veel ka mitmeid teisi loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldusi.

Pidades silmas keskkonnaekspert A.Tõnisson'i seisukohtasid, on ilmne, et lubjakivi kaevandamine ja/või intensiivne ja suuremahuline metsaraie ja/või rohkearvuliste inimhulkade poolt Ruu küla lähiümbruse intentsiivne kasutamine halvendavad Ruu küla lähiümbruse keskkonnavalast seisundit.

7.2.2.1.2. Mis puutub Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise eesmärgi, siis on Jõelähtme Vallavolikogu seisukohal, et vastuolud MTÜ Ruu küla heakorra selts poolt esitatud taotlusega puuduvad. Nii MTÜ Ruu küla heakorra selts kui ka Jõelähtme Vallavolikogu sooviks on tagada Ruu küla lähiümbruse looduskeskkonna säilimine. Jõelähtme Vallavolikogu on seisukohal, et LKS alusel teostatava ekspertiisi korral võib ekspert analüüsida ka täiendavaid aluseid, mis räägivad teatud ala kaitse alla võtmise kasuks ja/või vastu. Lisaks sellele on MTÜ Ruu küla heakorra selts nõus Ruu küla lähiümbruse kohalikul tasandil kaitse alla võtmisega kõikidel põhjustel, mis nähtuvad A.Tõnisson'i 2016.a. ekspertiisist.

7.2.2.1.3. OÜ-le Vão Paas ei ole keegi garanteerinud lubjakivi reaalse kavandamise võimalikkust Ojaveere maaüksusel (peame siin silmas eelkõige kaevandamist võimaldavate planeeringute kehtestamisega seonduvat).

Alati ja igal pool ei pea kaevandamisest huvitatud ettevõtja saama maavara kaevandada. Lisaks ettevõtja huvidele oma äritegevuse käigus maavarasid kaevandada ja sellest tulu teeninda, tuleb arvesse võtta ka muid huvisid. Muuhulgas on sellisteks huvideks avalikud huvid, seahulgas huvi väärtusliku looduskeskkonna kaitsmise vastu ning kogukonna huvid. Kaaludes erinevaid huve, on Jõelähtme Vallavolikogu arvates põhjendatud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine. Mis puutub huvide kaalumise teostamise ja selle käigus arvesse võetud kaalutlustesse, siis need nähtuvad Jõelähtme Vallavolikogu otsuse eelnõu Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmise ja kaitse-eeskirja kinnitamise kohta seletuskirja punktist 2.

Seonduvalt OÜ Vão Paas väitega, et OÜ Vão Paas olevat kulutanud rohkem kui 100'000 eurot selleks, et Jägala lubjakivimaardlas oleks võimalik lubjakivi kaevandada, siis leiame, et tegemist on OÜ Vão Paas äririskiga. OÜ Vão Paas kui maavara kaevandamisega tegelev professionaalne ettevõtja kindlasti mõistab, et ettevõtja iga soov teatud konkreetset maa-alal maavara kaevandamiseks ei pea alati realiseeruma.

Samuti omab tähtsust Riigikohtu poolt 11.11.2015 haldusasjas nr. 3-3-1-37-15 tehtud kohtuotsus, mille motiveeriva osa punktist 12 ilmneb, et kohaliku omavalitsuse nõustumine geoloogilise uuringu loa andmisega ei piira mingilgi moel kohaliku omavalitsuse võimalust kaevandamisloa kooskõlastamisest keelduda. Käesoleval juhul on Jõelähtme vald järjepidevalt olnud vastu OÜ-le Vão Paas kaevandamisloa väljastamisele lubjakivi kaevandamiseks Jägala lubjakivimaardlas. Eelmises lauses toodut kinnitab muuhulgas tõik, et Jõelähtme Vallavolikogu võttis 27.01.2009 vastu otsuse, millega Jõelähtme vald ei nõustunud OÜ-le Vão Paas kaevandamisloa väljastamisega lubjakivi kaevandamiseks Ruu küla lähiümbruses.

7.2.2.1.4. Mis puutub väidetavatesse riiklikesse huvidesse Ruu küla lähiümbruses lubjakivi kaevandada, siis jääb Jõelähtme Vallavolikogu otsuse Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmise ja kaitse-eeskirja kinnitamise kohta seletuskirja punktis 2.3.2. esiletoodu juurde ja toonitab veelkordselt, et senini on kas formuleerimata või on vähemalt ebapiisavalt formuleeritud maapõue uurimise ja kasutamise riiklikud huvid ning maavarade kaevandamisega seonduv on lahendatud kaevandamisest huvitatud ettevõtja keskselt ja tema huvidest lähtuvalt.

7.2.2.1.5. Vastavalt LKS § 2 lg-le 2 lähtutakse looduse kaitsel tasakaalustatud ja säästva arengu põhimõtetest, kaaludes iga kord alternatiivsete, looduskaitse seisukohalt tõhusamate lahenduste rakendamise võimalusi. Seega tuleb LKS § 2 lg 2 kohaselt looduse kaitsega seonduvate küsimuste lahendamisel igakordselt kaaluda looduskaitse seisukohalt kõige tõhusamate meetmete kohaldamist

Samuti tuleb koosmõjus LKS § 2 lg-ga 2 pidada silmas KeÜS §-ide 8 ja 9 regulatsioone. Vastavalt KeÜS §-il 8 peavad keskkonnakaitse meetmed tagama kõrgetasemelise kaitse, seejuures tuleb tagada keskkonna terviklik kaitse ja arvestada keskkonnamõju võimalikku ülekandumist ühelt keskkonnaelemendilt teisele. Nähtuvalt KeÜS §-ist 9 peavad

keskkonnakaitse kõrget taset tagavad kaalutlused olema arvesse võetud kõikide eluvaldkondade arengu suunamisel, et tagada säästev areng.

Jõelähtme Vallavolikogu arvates on Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine kooskõlas LKS § 2 lg-st 2 ning KeÜS §-idest 8 ja 9 tulenevate nõuetega.

7.2.2.2. OÜ Vão Paas 18.09.2018 kirjas DNo. 9164 on seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega märgitud, et

- OÜ Vão Paas jääb kõikide varasemalt esitatud seisukohtade juurde;
- õiguspärase ei ole mitte jätkata Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetlust, vaid selle asemel tuleks alustada uut haldusmenetlust;
- isegi kui Jõelähtme vald otsustab jätkata varem algatatud haldusmenetlust, ei ole õige lähtuda keskkonnaekspert A.Tõnissoni 2014 ja 2016 arvamustest,
- Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisel tuleb kaaluda ka sotsiaal-majanduslikke mõjusid;
- igal juhul tuleb Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise otsuse eelnõu kooskõlastada Keskkonnaministeeriumiga;
- LKS-is sätestatud kaitseala loomise eeldused ei ole täidetud ning Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine kahjustab oluliselt ja ebaproportsionaalselt OÜ Vão Paas õigusi ja huviseid.

Jõelähtme Vallavolikogu ei saa nõustuda OÜ Vão Paas viimase lähenemisega.

7.2.2.2.1. Nõustuda ei saa OÜ Vão Paas väitega, nagu tuleks algatada Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise uus haldusmenetlus, mitte aga jätkata 11.08.2016 algatatud haldusmenetluse läbi viimist.

Riigikohus on 30.05.2019 haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuses leidnud, et Jõelähtme vallal on võimalik kas jätkata varasemalt algatatud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse läbi viimist või algatada uus haldusmenetlus. Kõnealuse kohtuotsuse motiveeriva osa punktist 13 nähtub: „*Kolleegium selgitab, et vastustajal on võimalik uuesti kaaluda, kas Ruu küla lähiümbrus on vaja kohaliku kaitse alla võtta. Kui vastustaja otsustab uuendada 2016. a alanud haldusmenetluse, tuleb tal HMS § 5 lg-st 5 tulenevalt järgida neid haldusmenetlust reguleerivaid õigusnorme, mis kehtisid menetluse alguses.*“

Jõelähtme Vallavolikogu on otsustanud 27.06.2019 otsusega nr. 231 jätkata 11.08.2016 algatatud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse läbi viimist.

7.2.2.2.2. Mis puutub keskkonnaekspert A.Tõnissoni 2014.a. ja 2016.a. ekspertiisidesse, siis 2014.a. ekspertiisist lähtumine ei ole käesoleval juhul asjakohane. Seda põhjusel, et 2014.a. ekspertiis on keskkonnaekspert A.Tõnisson analüüsinud Ruu küla lähiümbruse riiklikul tasandil kaitse alla võtmist ja on leidnud, et Ruu küla lähiümbruse riiklikul tasandil kaitse alla võtmine ei ole põhjendatud. Samas on A.Tõnisson juba 2014.a. ekspertiisi leheküljel 22 märkinud: „*Jõelähtme vald saab Ruu piirkonda väärtustada näiteks kohaliku kaitseala moodustamisega (volikogu otsus või, keerulisem variant, uus üldplaneering). Võimalik on ka miljööala vms määramine osaüldplaneeringu käigus. Loogiline võimalus on ka selgitustöö*

karjatamise taastamise vajalikkusest looladel, see jääb sõltuma maaomanikest, olgu siis kaitsealal või väljaspool seda.“

Eristada tuleb loodusobjekti riiklikul tasandil ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmist. Sellele on juhtinud tähelepanu ka Riigikohus 30.05.2019 haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuses, märkides kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 9 järgmist: „*Eeltoodu põhjal saab järeldada, et kohaliku tasandi ja riikliku tasandi looduskaitse eesmärgid ei ole ühesugused. Objekti kohaliku kaitse alla võtmiseks ei pea ära näitama selle väärtuslikkust üle-eestilises või veelgi laiemas kontekstis. Asjakohasteks kaalutlusteks võivad olla ka loodusobjekti olulisus kogukonnale, puhkemajanduslik potentsiaal jms.“*

Seega lähtub Jõelähtme Vallavolikogu Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisel keskkonnaekspert A.Tõnissoni 2016.a. ekspertiisist ja 2020.a. tööst „Ruu luustiku väärtus ja puhkemajanduslik perspektiiv“ ning samuti A.Kondi 2017.a tööst „Arvamus ruu maastikukaitseala vajaduse ja tähtsuse kohta“.

7.2.2.2.3. Mis puutub Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise sotisaal-majanduslike mõjude analüüsimisse, siis temaatika, mida tuleb loodusobjekti kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisel analüüsida, on sätestatud LKS-is. Jõelähtme Vallavolikogu on LKS-i nõudeid järginud.

Küll võib Jõelähtme vald oma üldisemate kogemuste pinnalt öelda, et maavarade kaevandamisest johtuvad negatiivsed aspektid on valla senise kogemuse põhjal märksa tuntavamad, kui maavarade kaevandamisest saadavad positiivsed järeloomid. Vallaelanike tööhõivet Jõelähtme valla territooriumil kaevandamine siiani suurendanud ei ole ning võttes arvesse kaevandamise spetsiifilisust, jätkuba tõenäoliselt samasugune suundumus ka tulevikus. Küll on Jõelähtme vallal olnud kokkupuuteid olukordadega, kus kaevandamistegevus kas katkeb ja maavarade kaevandaja nii-öelda ära kaob või kus on probleeme kaevandusalade korrastamisega. Paraku tuleb tõdeda, et riigivõim on selliste probleemide esinemise korral siiani olnud võimetu midagi ette võtma. Kohaliku elanikkonna elukvaliteet kaevandamisest johtuvalt halveneb. Täiendavalt tuleb arvesse võtta ka tõika, et tulenevalt keskkonnatasude seaduse 01.01.2017 jõustunud muudatustest kaotab kaevandamine kohalike omavalitsuste jaoks senise rahalise tähenduse.

7.2.2.2.4. Nõustuda ei saa OÜ Vao Paas seisukohaga, nagu tuleks Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise otsuse eelnõu kooskõlastada Keskkonnaministeeriumiga.

Seda küsimust on käsitletud Riigikohus 30.05.2019 haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 13, märkides järgmist: „*Kolleegium nõustub ringkonnakohtu järeldusega, et MaaPS v.r § 62 lg-st 3 ei tulenenud kohustust küsida Keskkonnaministeeriumilt kaitseala loomiseks kooskõlastust (vt ringkonnakohtu otsuse p-d 14-17).“*

7.2.2.2.5. Nõustuda ei saa OÜ Vao Paas väitega, nagu ei oleks LKS-is sätestatud kaitseala loomise eeldused Ruu küla lähiümbruse puhul täidetud. Jõelähtme Vallavolikogu hinnangul on Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise eeldused täidetud.

Jõelähtme Vallavolikogu selline seisukoht on kooskõlas Riigikohtu poolt 30.05.2019 haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 12.3. avaldatuga, kus nähtub: „*Kollegium leiab, et Ruu luitestiku kui kohalikul tasandil väärtusliku maastiku kaitse vajadus koosmõjus puhke- ja virgestusvõimaluste säilitamise vajadusega on asjakohaseks põhjenduseks, et moodustada kohalik kaitseala. Seejuures on LKS § 7 lg 1 kohaselt lubatav tugineda ka sellele, et luitestikku ohustavad alal kavandatavad tegevused, sh kaevandamine (vt käesoleva otsuse p 8).*“

7.2.2.2.6. Mis puutub OÜ Vão Paas väitesse, et Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine kahjustab oluliselt ja ebaproportsionaalselt OÜ Vão Paas õigusi ja huvisid, siis leiab Jõelähtme Vallavolikogu järgmist.

Arusaadavalt ei ole see OÜ Vão Paas majanduslikes huvides, et Ruu küla lähiümbrus võetakse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla. Samas on oluline silmas pidada, et kaevandamisluba ei anna reservatsioonideta õigust maavara kaevandamiseks. Sellele tõigale on juhtinud tähelepanu Riigikohus 15.10.2013 haldusasjas nr. 3-3-1-35-13 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 19, märkides järgmist: „*Kaevandamisluba ei anna reservatsioonideta õigust kaevandamiseks. Kaevandamisluba ei asenda muid kaevandamiseks vajalikke haldusakte. Juhul kui kaevandamine on vastuolus õigusaktidega, tuleb vastuolu enne kaevandamistegevusega alustamist kõrvaldada.*“

Olukorras, kus

- a.) Jõelähtme Vallavolikogu oli juba 11.08.2016 algatanud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetluse,
- b.) Riigikohus oli 30.05.2019 haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 13 selgesõnaliselt märkinud, et Jõelähtme Vallavolikogul „*on võimalik uuesti kaaluda, kas Ruu küla lähiümbrus on vaja kohaliku kaitse alla võtta*“ ning
- c.) Jõelähtme Vallavolikogu 27.06.2019 otsuse nr. 231 resolutsiooni punktiga 1 otsustati jätkata Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse läbi viimist,

pidi olema OÜ-le Vão Paas selge, et Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine välistab Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamise.

See on OÜ Vão Paas kui professionaalse maavarade kaevandamisega tegeleva ettevõtte äririsk, et konkreetsetel maaüksusel maavara kaevandamine ei pruugi olla võimalik.

7.2.2.3. OÜ Vão Paas 04.05.2020 kirjast DNo. 9164 on seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega märgitud, et

- õiguspärane ei ole luua kohalikku kaitseala riigi poolt välja antud kaevandamisloa kohase kaevandamise takistamiseks;
- õige ei ole lähtuda A.Tõnissoni 2016 tööst „Kohaliku tähtsusega Ruu maastikukaitseala. Vajadus ja põhjendus“ ning A.Tõnissoni 2020 tööst „Ruu luitestiku väärtus ja puhkemajanduslik perspektiiv“;
- Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetluse käigus tuleb hinnata sotsiaal-majanduslikke mõjusid;
- arvesse tuleb võtta, et OÜ-le Vão Paas on välja antud maavara kaevandamisluba Jägala lubjakivikarjääris kaevandamiseks;
- Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetlus tuleks peatada, kuni on läbi viidud Harjumaa maavarade teemaplaneeringu menetlus ning läbi on vaidlus haldusasjas nr. 3-19-2448.

Jõelähtme Vallavolikogu ei saa nõustuda OÜ Vao Paas viimatiste seisukohtadega.

7.2.2.3.1. Ruu küla lähiümbrust ei soovita mitte kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtta kaevandamise takistamiseks, vaid väärtusliku looduse kaitsmiseks. Metsastunud luited, millest kõige esinduslikum osa paikneb Ojaveere maaüksusel, häviksid lubjakivi kaevandamisega alustamise korral. Ka Riigikohus on 30.05.2019 haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 8 selgitanud: „*Loodusobjekti kaitse alla võtmise üldised eeldused on sätestatud LKS § 7 lg-s 1. Nendeks on objekti ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Tegu ei ole kumulatiivse loeteluga, objekti saab kaitse alla võtta ka siis, kui esineb üks või mõni neist eeldustest. Seejuures on muude eelduste kõrval asjakohaseks kaalutluseks ka objekti ohustatus.*“

Seega on Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine kantud soovist kaitsta väärtuslikke metsastunud luiteid ohustatuse eest, kuna kaevandamine hävitaks metsastunud luited Ojaveere maaüksusel.

7.2.2.3.2. Mis puutub keskkonnaekspert A.Tõnissoni 2016.a. ja 2020.a. töödest lähtumisse, siis jääb Jõelähtme Vallavolikogu käesoleva lisa punktis 7.2.2.2.2. toodu juurde ning märgib, et eristada tuleb loodusobjekti riiklikul tasandil kaitse alla võtmist ja ka kohalikul tasandil kaitse alla võtmist, nagu seda temaatikat on ka selgitanud Riigikohus 30.05.2019 haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 9.

Keskkonnaekspert A.Tõnissoni 2014.a. töös on analüüsitud Ruu küla lähiümbruse riiklikul tasandil kaitse alla võtmist ning on leitud, et see ei ole põhjendatud. Küll on keskkonnaekspert A.Tõnisson aga juba 2014.a. töös viidanud sellele, et kaaluda võiks Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmist. 2016.a. ja 2020.a. töödes on keskkonnaekspert A.Tõnisson pidanud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmist põhjendatuks.

7.2.2.3.3. Seonduvalt sotsiaal-majanduslike mõjude analüüsi väitega jääb Jõelähtme Vallavolikogu käesoleva lisa punktis 7.2.2.2.3. toodu juurde.

Täiendavalt olgu märgitud, et Ojaveere maaüksusel paiknev kõige esinduslikum osa metsastunud luidetest on Ruu küla lähiümbruse kontekstis tüüpiline väärtuslik maastik, kuid Jõelähtme valla kontekstis haruldane ja väärtuslik maastik. Ojaveere maaüksuse metsastunud luiteid ei saa Ojaveere maaüksuselt nii-öelda ära võtta ja mujale viia. Seetõttu on ka põhjendamatud OÜ Vao Paas viited selle kohta, nagu tuleks analüüsida, kus asub Jõelähtme valla territooriumil veel väärtuslikke maastikuid. Ojaveere maaüksusel asuvaid esinduslikke metsastunud luiteid Jõelähtme valla territooriumi muudel osadel ei asu.

7.2.2.3.4. Mis puutub OÜ-le Vao Paas kaevandamisloa väljastamisesse, siis on Jõelähtme Vallavolikogu seda tõika seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega arvesse võtnud. Küll on Jõelähtme Vallavolikogu seisukohal, et kaevandamisloa väljastamine OÜ-le Vao Paas ei kaalu üle Jõelähtme valla huvi võtta Ruu küla lähiümbrus kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla. Mitte keegi ei ole OÜ-le Vao Paas andnud garantiid, et kindlasti saab Ojaveere maaüksusel asuda ehituslubjakivi kaevandama. Ei ole välistatud, et kaevandamisluba ei õnnestugi realiseerida ning see asjaolu on vaadeldav OÜ Vao Paas äririskina.

7.2.2.3.5. Jõelähtme Vallavolikogu hinnangul puudub praegusel juhul tarvidus Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse peatamiseks.

Riigikohus on lahendi nr. 3-3-1-56-08 motiveeriva osa punktis 20, lahendi nr. 3-3-1-62-08 motiveeriva osa punktis 9 ning lahendi nr. 3-3-1-25-12 motiveeriva osa punktis 35 leidnud, et haldusmenetluse peatamine on kooskõlas haldusmenetluse üldpõhimõtetega olukorras, kus menetluse jätkamine tooks kaasa asja ebaõige otsustamise.

Praeguses olukorras Jõelähtme Vallavolikogu arvates asja ebaõige otsustamise riski seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega ei esine. Seda ainuüksi põhjusel, et Keskkonnaamet on nõustunud sellega, et Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise korral, kui seejuures keelatakse maavara kaevandamine, ei ole võimalik OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa alusel Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandada. Näiteks nähtub Keskkonnaameti 29.11.2019 korralduse nr. 1-3/19/2311 leheküljelt 8 punktist 2.1.6.: „*Seega peab kaevandamistegevus toimuma kooskõlas kehtiva õigusega, muuhulgas ei tohi kaevandamistegevus minna vastuollu kehtivate planeeringute ega kavandatava kohaliku kaitseala moodustamisel selle kaitse eeskirjaga*“. Samasisulisele seisukohale on astunud kõnealuse korralduse leheküljel 12 punktis 2.2.6.

Ojaveere maaüksusel maavara kaevandamise huvi ning Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise vahel on konflikt. Teiste sõnadega üks välistab teise ehk olukorras, kus Ojaveere maaüksus võetakse kaitse alla ei ole seal enam võimalik lubjakivi kaevandada ja ka vastupidi. Jõelähtme Vallavolikogu hinnangul on huvid, mis õigustavad Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmist kaalukamad, kui huvi Ojaveere maaüksusel ehituslubjakivi kaevandamise osas.

7.2.2.4. OÜ Vão Paas 29.06.2020 kirjas DNo. 9164 on seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega märgitud, et

- Ruu küla lähiümbruses kohaliku kaitseala loomine praegusel kujul on õigusvastane, ebaproportsionaalne ning rikub OÜ Vão Paas, kellele on väljastatud kaevandamisloa Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandamiseks, õigusi;
- johtuvalt Riigikohtu 26.05.2020 kohtuotsusest põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr. 5-20-2 peab Jõelähtme vald arvestama MaaKatS § 18² lg-st 4 tuleneva kohustusega lähtuda maakasutuse otstarbe määramisel väljastatud kaevandamisloast. Kaitseala loomine ja kaevandamise keelamine ei ole MaaKatS § 18² lg-ga 4 kooskõlas;
- Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetlus tuleks peatada kuni on läbi viidud Harjumaa maavarade teemaplaneeringu menetlus ning lõppenud on vaidlus haldusasjas nr. 3-19-2448.

Jõelähtme Vallavolikogu ei saa nõustuda OÜ Vão Paas viimatiste seisukohtadega.

7.2.2.4.1. Mis puutub OÜ Vão Paas väitesse, et kohaliku kaitseala loomine praegusel kujul olevat õigusvastane, ebaproportsionaalne ning rikub OÜ Vão Paas, kellele on väljastatud kaevandamisloa Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandamiseks, õigusi, siis sellega ei saa nõustuda.

Asjaolu, et OÜ-le Vão Paas on väljastatud kaevandamisloa ehituslubjakivi kaevandamiseks Ojaveere maaüksusel, on Jõelähtme Vallavolikogu seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku

omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega arvesse võtnud. Küll on Jõelähtme Vallavolikogu seisukohal, et kaevandamisloa väljastamine OÜ-le Vão Paas ei kaalu üle Jõelähtme valla huvi võtta Ruu küla lähiümbrus kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla. Mitte keegi ei ole OÜ-le Vão Paas andnud garantiid, et kindlasti saab Ojaveere maaüksusel asuda ehituslubjakivi kaevandama. Ei ole välistatud, et kaevandamisluba ei õnnestugi realiseerida ning see asjaolu on vaadeldav OÜ Vão Paas äririskina.

7.2.2.4.2. Seonduvalt Riigikohtu 26.05.2020 kohtuotsusega põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr. 5-20-2 leiab Jõelähtme Vallavolikogu järgmist.

Riigikohus on 26.05.2020 põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr. 5-20-2 tehtud kohtuotsuse punktides 29, 33 ja 34 seonduvalt MaaKatS § 18² lg-ga 4 selgitanud: „*Kolleegium leiab MaaKatS § 18² lõike 4 seletuskirja, Riigikogu arvamuse ja Jõelähtme Vallavolikogu seisukohtade valguses, et sätte eesmärgiks võib pidada seda, et ülekaalukates riiklikes huvides õiguspäraselt antud kaevandamisloa alusel saaks mõistliku ajaga ja täiendava asjaajamiseta asuda kaevandama õigel ajal ja õiges kohas, tagades seeläbi maavarade kui rahvusliku rikkuse säästliku kasutamise (PS § 5). Samuti on selle eesmärk kaevandamisloa omanikust ettevõtja ettevõtlusvabaduse kaitse, kuigi kaevandamisloa taotlejal ei ole õigustatud ootust luba saada (Riigikohtu halduskolleegiumi 30. mai 2019. a otsus asjas nr 3-17-563/70, p 11.2), kuna ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda, et ta saaks kasutada maavara kui rahvuslikku rikkust oma ettevõtluse huvides (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 16. detsembri 2013. a otsus asjas nr 3-4-1-27-13, p 44; Riigikohtu halduskolleegiumi 9. oktoobri 2019. a otsus asjas nr 3-17-796/39, p 16). ... MaaKatS § 18² lõike 4 põhiseaduspärasuse juures on kolleegiumi hinnangul olulisim, et peamise negatiivse mõju omavalitsusüksuse planeerimisautonoomiale põhjustab riigi poolt kaevandamisloa andmine, mitte seadusega omavalitsusüksustele pandud kohustus muuta seejärel vastavalt katastriüksuse sihtotstarvet. ... Kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus kaevandamisloa andmisega, võib Keskkonnaamet kaevandamisloa taotleja ettepanekul küsida loa andmiseks nõusolekut Vabariigi Valitsuselt. Vabariigi Valitsus annab nõusoleku, kui selleks on ülekaalukas riigi huvi (MaaPS § 55 lõige 4). Omavalitsusüksusel on õigus vaidlustada nii Vabariigi Valitsuse nõusolek kui ka lõplik luba halduskohtus, kes kontrollib lisaks menetlusnormide järgimisele ka nõusoleku ja/või loa sisulist õiguspärasust, sh kas määratlemata õigusmõisted sisustati korrektselt ning järgiti kaalutlusreegleid riigi ja omavalitsusüksuse huvide kaalumisel. Kui sellises menetluses on kaevandamisluba õiguspäraselt antud, siis pole enam alust pidada selle põhjal katastriüksuse sihtotstarbe muutmise kohustust ülemääraseks planeerimisautonoomiasse sekkumiseks.“*

Käesoleval juhul omab tähendust, et Keskkonnaameti 29.11.2019 korraldusega nr. 1-3/19/2311 OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa andmiseks Vabariigi Valitsuse ajakohane ning asjakohane nõusolek puudus. Vabariigi Valitsus on 29.07.2010 andnud nõusoleku üksnes seonduvalt selle kaevandamisloaga, mille väljastamiseks andis Keskkonnaamet 09.06.2011 korralduse nr. 1-15/11/431 ja mille Riigikohus 15.10.2013 haldusasjas nr. 3-3-1-35-13 tehtud kohtuotsusega tühistas. Kindlasti on üheks selliseks aja- ja asjakohaseks oluliseks asjaoluks, mida Vabariigi Valitsus peaks seonduvalt nõusoleku andmisega kaevandamisloa väljastamiseks kaaluma, kuid ei ole seda teinud, Jõelähtme valla poolt algatatud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetlus. Sellises olukorras, kus puudub aja- ja asjakohane Vabariigi Valitsuse nõusolek ning võttes seejuures samuti arvesse Jõelähtme valla järjepidevat vastuseisu kaevandamisloa väljastamisele lubjakivi kaevandamiseks Ojaveere maaüksusel ja OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa vaidlustamist kohtus, leiab Jõelähtme Vallavolikogu, et Jõelähtme valla

kaalutlusõigus Ojaveere maaüksuse sihtotstarbe muutmise üle otsustamisel ei ole redutseeritud antud juhul nullini.

Samuti on Keskkonnaamet nõustunud sellega, et Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise korral, kui seejuures keelatakse maavara kaevandamine, ei ole võimalik OÜ-le Vão Paas väljastatud kaevandamisloa alusel Ojaveere maaüksusel lubjakivi kaevandada. Näiteks nähtub Keskkonnaameti 29.11.2019 korralduse nr. 1-3/19/2311 leheküljelt 8 punktist 2.1.6.: „*Seega peab kaevandamistegevus toimuma kooskõlas kehtiva õigusega, muuhulgas ei tohi kaevandamistegevus minna vastuollu kehtivate planeeringute ega kavandatava kohaliku kaitseala moodustamisel selle kaitse eeskirjaga*“. Samasisulisele seisukohale on astunud kõnealuse korralduse leheküljel 12 punktis 2.2.6.

Samuti on nii Keskkonnaamet kui ka OÜ Vão Paas olnud aastaid teadlikud sellest, et Jõelähtme vald viib läbi Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetlust.

Seetõttu leiame, et MaaKatS § 18² lg 4 ei takista Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmist.

7.2.2.4.3. Mis puutub Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise haldusmenetluse peatamise, siis leiab Jõelähtme Vallavolikogu, et selleks vajadus puudub. Jõelähtme Vallavolikogu jääb käesoleva lisa punktis 7.2.2.3.5. toodud põhjenduste juurde.

7.2.3. Keskkonnaministeeriumi seisukohtadest

Keskkonnaministeeriumi on 18.10.2019 kirjas nr. 8-2/19/4499-3, 04.05.2020 kirjas nr. 8-2/19/4499-5 ja 25.06.2020 kirjas nr. 8-2/19/4499-8 seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega märkinud, et

- Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmisega kaasnevad metsanduslikud piirangud ei ole põhjendatud ja
- esineb vajadus ehituslubjakivi järele.

Jõelähtme Vallavolikogu nõustub osaliselt Keskkonnaministeeriumiga.

7.2.3.1. Puutuvalt Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmisega kaasnevate metsanduslike piirangutega märgib Jõelähtme Vallavolikogu järgmist.

7.2.3.1.1. On õige, et metsaseaduse käesoleval ajal kehtiv redaktsioon ei käsitle kavandatud minimaalset liitumisega ega lankide minimaalset vahekaugust. Seetõttu on kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse-eeskirja punkt 3.2. sõnastatud ümber järgmiselt: „alustada uuel langil lageraiet enne, kui kõrval asuval uuenenud lageraielangil on kasvavate puude kõrgus vähemalt 1 meeter“.

7.2.3.1.2. Looduskaitseaduse § 31 lg-s 3 on sätestatud, et kaitse-eeskirjaga võib piiranguvööndis seada raie tegemise ajapiiranguid, mis on vajalikud koosluse või sellesse kuuluva kaitsealuse liigi säilimiseks ja elutingimuste parandamiseks. On avaldatud seisukohtasid, et niinimetatud raierahu aeg võiks kehtida ajavahemikus 15.04.-15.07. Seetõttu ning lähtudes Keskkonnaministeeriumi 25.06.2020 kirjas nr. 8-2/19/4499-8 avaldatust, on pikendatud kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse-eeskirja punktis 3.1. raierahu aega kuni 15.07.

7.2.3.1.3. Jõelähtme Vallavolikogu arvates on siiski põhjendatud sätestada kaitstava loodusobjekti „Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav Ruu loodusobjekt“ kaitse-eeskirja punktis 2.2. järgmine nõue: „Säilitada tuleb koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus.“ Jõelähtme Vallavolikogu ei näe põhjuseid, mis välistaksid selle nõude täitmise.

7.2.3.1.4. Seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega kaasnevatesse metsanduslike piirangutega omavad tähendust kaks tõika.

Esiteks, Ruu küla lähiümbruse muudavad väärtuslikuks just nimelt metsastunud luited. Seetõttu omab metsa säilimine ja selle vältimine, et Ruu küla lähiümbruses asutakse teostama ulatuslikke raieid, omaette väärtust ja tähendust.

Teiseks, mitmed metsaga seotud piirangud tulenevad LKS §-is 31 sätestatud piiranguvööndile kehtestatud nõuetest, mis vastavalt LKS § 44 lg-le 1 kuuluvad kohaldamisele ka kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võetud loodusobjekti suhtes.

7.2.3.2. Mis puutub väidetavasse vajadusse ehituslubjakivi järele, siis jääb Jõelähtme Vallavolikogu käesoleva lisa punktis 2.3. toodud seisukohtade juurde ning märgib kokkuvõtvalt, et

- a.) ei ole kindlust selles, et Ojaveere maaüksusel õnnestub ehituslubjakivi kaevandama hakata,
- b.) viited probleemidele ehituslubjakivi varustuskindlusega on vaieldavad, kuna varustuskindluse mõiste sisustamisel on mitmeid küsitavusi ning riigi huvid ehitusmaavarade kaevandamise osas on ebapiisavalt määratletud,
- c.) ehituslubjakivi osas on olemas mitmeid alternatiive,
- d.) Ojaveere maaüksuses ehituslubjakivi kaevandamine ei oma määravat tähendust Harju maakonna ehituslubjakiviga varustamisel,
- e.) Ruu küla lähiümbruse omapärane maastik ja head puhkamise ning sportimise võimalused väärivad säilitamist.

7.2.3.3. Samuti on Keskkonnaministeerium jätnud arvesse võtmata, et kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võetav Ruu küla lähiümbrus hõlmab mitmeid maaüksusi ning ehituslubjakivi kaevandamine omab puutumust üksnes Ojaveere maaüksusega.

7.2.4. Maa-ameti seisukohtadest

Maa-amet on 04.05.2020 kirjas nr. 1-5/20/6175-2 seonduvalt Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmisega märkinud, et

- Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandi kaitse ala on märgitud koostamisel olevasse Jõelähtme valla uude üldplaneeringusse, kuid Maa-amet ei ole seda üldplaneeringut kooskõlastanud;
- Ojaveere maaüksuse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine ja seeläbi Ojaveere maaüksusel maavara kaevandamise takistamine on vastuolus riiklike huvidega ja MaaPS § 14 lg-ga 1;
- LKS § 9 lg 10¹ kohaselt tuleb Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine kooskõlastada Keskkonnaministeeriumiga.

Jõelähtme Vallavolikogu ei saa nõustuda Maa-ameti viimatiste seisukohtadega

7.2.4.1. Esmalt on oluline, et vastavalt LKS § 10 lg-le 7 on loodusobjekti võimalik võtta kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla kas kehtestatud üld- või detailplaneeringu alusel või ilma planeeringut koostamata.

Praegusel juhul viib Jõelähtme vald läbi Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetlust planeeringut koostamata. Seetõttu ei oma antud juhul tähendust, kas ja millistel põhjustel on või ei ole Maa-amet Jõelähtme valla uue üldplaneeringu projekti kooskõlastanud.

7.2.4.2. Nõustuda ei saa sellega, nagu oleks Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine vastuolus riiklike huvidega. Jõelähtme Vallavolikogu jääb käesoleva lisa punktis 2.3. toodu juurde ning on seisukohal, et riiklikud huvid seonduvalt maavara kaevandamisega on hetkel Eesti Vabariigis ebaselgelt määratletud.

7.2.4.3. Kuna Jõelähtme Vallavolikogu on algatanud Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise menetluse 11.08.2016 otsusega nr. 361, siis ei saa LKS § 9 lg 10¹ kui menetlusliku iseloomuga õigusnorm, mis jõustus 01.01.2017, omada antud juhul tähendust.

Samale seisukohale on asunud Riigikohus 30.05.2019 haldusasjas nr. 3-17-563 tehtud kohtuotsuse motiveeriva osa punktis 13.

7.2.5. Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liidu seisukohtadest

Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liidu 28.09.2016 kirjas nr. 43, 09.12.2016 kirjas nr. 54 ja 30.04.2020 kirjas nr. 20/17 on leitud, et

- Ruu küla lähiümbrust ei tohiks kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtta, kuna seal asuvad riigi seisukohalt olulised lubjakivivarud ning selle ala kaitse alla võtmine olevat vastuolus riiklike arengukavade ja arenguvajadustega ning ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukavaga aastateks 2011-2020;
- esinevat suur vajadus ehituslubjakivi järele;
- Eesti maavaravarude koondbilanss ei kajastavat õigesti kaevandamiskõlbulike varude suurust,
- Harju maakonnas ammenduvat ehituslubjakivi varud vähem kui kümne aasta pärast.

Jõelähtme Vallavolikogu ei saa nõustuda Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liidu viimatiste seisukohtadega.

Võttes arvesse Harju maakonnas lubjakivi kaevandamiseks väljastatud kaevandamislubade hulka, mille alusel ehituslubjakivi kaevandamine toimub ning nendes kaevandamislubades fikseeritud keskmisi ja maksimaalseid aastamäärasid, on Jõelähtme Vallavolikogu arvates tagatud ehituslubjakivi varustuskindlus Harju maakonnas.

Mis puutub loodusobjekti kohaliku omavalitsuse poolt kaitse alla võtmisesse, siis reguleerib seda looduskaitseeadus ning seetõttu on viited loodusobjekti kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise väidetavale vastuolule ehitusmaavarade kasutamise riiklikule arengukavaga aastateks 2011-2020 asjakohatud.

Mis puutub Eesti maavaravarude koondbilansi väidetavasse ebaõigsusesse, siis kinnitab see Jõelähtme Vallavolikogu seisukohta Eesti Vabariigi maapõuepoliitika puudumise või puudulikkuse kohta ning riikliku strateegia puudumist või ebapiisavust selles valdkonnas.

7.2.6. Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liidu seisukohtadest

Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liidu 09.12.2016 kirjas nr. 16/27 ja 30.04.2020 kirjas nr. 20/17 on leitud, et

- tarvilik oleks teostada kaitseala moodustamise mõjude sotsiaal-majanduslik uuring;
- Ruu küla lähiümbruse kaitse alla võtmine olevast vastuolus riiklike huvidega

Jõelähtme Vallavolikogu ei saa nõustuda viimatiste seisukohtadega.

Loodusobjekti kaitse alla võtmist reguleerib looduskaitseseadus. Looduskaitseseaduses ei ole sätestatud nõuet, nagu tuleks loodusobjekti kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise üle otsustamiseks teostada eraldi sotsiaal-majanduslik analüüs.

Küll võib Jõelähtme vald oma üldisemate kogemuste pinnalt öelda, et maavarade kaevandamisest johtuvad negatiivsed aspektid on valla senise kogemuse põhjal märksa tuntavamad, kui maavarade kaevandamisest saadavad positiivsed järeloomid. Vallaelanike tööhõivet Jõelähtme valla territooriumil kaevandamine siiani suurendanud ei ole ning võttes arvesse kaevandamise spetsiifilisust, jätkub tõenäoliselt samasugune suundumus ka tulevikus. Küll on Jõelähtme vallal olnud kokkupuuteid olukordadega, kus kaevandamistegevus kas katkeb ja maavarade kaevandaja nii-öelda ära kaob või kus on probleeme kaevandusalade korrastamisega. Paraku tuleb tõdeda, et riigivõim on selliste probleemide esinemise korral siiani olnud võimetu midagi ette võtma. Kohaliku elanikkonna elukvaliteet kaevandamisest johtuvalt halveneb. Täiendavalt tuleb arvesse võtta ka tõika, et tulenevalt keskkonnatasude seaduse 01.01.2017 jõustunud muudatustest kaotab kaevandamine kohalike omavalitsuste jaoks senise rahalise tähenduse.

Kuivõrd looduskaitseseaduses ei ole sätestatud eraldi nõuet viia loodusobjekti kaitse alla võtmise menetluse raames läbi sotsiaal-majanduslik analüüs ning Jõelähtme valla senised kogemused viitavad sellele, et maavarade kaevandamisega kaasnevad negatiivsed mõjud on kohaliku omavalitsuse jaoks tuntavalt kaalukamad kui maavarade kaevandamisest saadav kasu, siis ei pea Jõelähtme Vallavolikogu antud juhul otstarbekaks eraldi sotsiaal-majandusliku analüüsi teostamist.

Samuti ei ole Jõelähtme Vallavolikogu arvates Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsus tasandil kaitse alla võtmine vastuolus riiklike huvidega.

7.2.7. Riigimetsa Majandamise Keskuse seisukohtadest

RMK Ida-Harju metskonna 21.09.2016 kirjas nr. 3-1.1/411, 07.12.2016 kirjas nr. 3-1.1/1514 ja 30.04.2020 kirjas nr. 3-1.1/1313 on leitud, et

- Anija metskond 11 maaüksuse kaitse alla võtmine ei ole tarvilik;
- Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine ei ole põhjendatud virgestus- ja puhkevõimaluste tagamiseks;
- Ojaveere maaüksuse täies ulatuses kaitseala koosseisu kaasamine ei ole tarvilik.

Täiendavalt on RMK Ida-Harju metskond teinud ettepaneku jätta Anija metskond 11 maaüksusel raielangi maksimaalseks suuruseks 4 hektarit, Ojaveere ja Anija metskond 12 maaüksustel võiks raielangi maksimaalseks suuruseks olla 2 hektarit.

Jõelähtme Vallavolikogu nõustub RMK Ida-Harju metskonna täiendava ettepanekuga Anija metskond 11, Ojaveere ja Anija metskond 12 maaüksuste raielankide suuruse osas.

Muus osas ei saa Jõelähtme Vallavolikogu nõustuda RMK Ida-Harju metskonna seisukohtadega ning seda järgmistel põhjustel.

Anija metskond 11 maaüksus on kaitstava loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmise kontekstis oluline. Selle maaüksuse kaitse alla võtmist on soovinud ka MTÜ Ruu küla heakorra selts (koosolekul Jõelähtme Vallavalitsuses, 11.07.2016). Anija metskond 11 maaüksus tuleb võtta kaitse alla tagamaks Ruu väärtusliku luitestiku terviklikkust. Vastasel juhul lõikab kaitseala luitestiku pooleks, võttes kaitse alla vaid osa sellest, mitte terviklikult. Võimalik kaevandamine on üheks suurimaks ohuks luidete säilimisele Ruu küla lähiümbruses. Vastavale ohule on viidanud ka keskkonnaekspert A.Tõnisson 2016.a. ekspertiisis. Anija metskond 11 maaüksusel ei ole täna registreeritud aktiivseid ega passiivseid maavaravarasid, küll aga on ehituslubjakivi varud olemas Anija metskond 12 maaüksusel.

Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise üheks eesmärgiks on kaitsta Ruu väärtuslikku maastikku ja selle maastiku terviklikkust. Ilma kaitseala moodustamata ei ole võimalik piisavalt tõhusalt antud alal olevaid loodusväärtusi kaitsta. Samas Ruu küla lähiümbruse kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmine ei keela metsa majandamist. Metsa on võimalik majandada, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud.

Tagamaks kaitstava loodusobjekti paremat kompaktsust, on põhjendatud kogu Ojaveere kinnistu kaitse alla võtmine.

Väino Haab
vallavolikogu esimees